

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η'. (Εξάμηνο Β')

✱ ΑΘΗΝΑ, 11 ΤΟΥ ΕΛΩΝΗΡΗ 1910 ✱

ΑΡΙΘΜΟΣ 399

Ένας λαός ύψώνεται ἄμα δείξῃ πὼς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια.—ΨΥΧΑΡΗΣ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ. Ἀθηνιώτικα γράμματα.

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ. Σὲ τάφο κόρης (μετάφρ. ἀπὸ τὸν Keats).

ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΡΒΟΓΛΗΣ. Μουσικὴ καὶ κριτικὴ.

ΑΡΙΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Φυλλάδες τοῦ Γεροδίου (συνέχεια).

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Θεατρικὰ — Τέσσερα πρωτότυπα.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ. Σὲ τρεῖς στίχους.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ. Οἱ Μισογλωσσοὶ (ἓνα γράμμα).

ΤΟΥΡΚΟΜΕΡΙΤΗΣ. Στερνὸς ἀγώνας.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—ΤΟ Ζήτημα ΜΑΣ—ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ.

ΣΤΕΡΝΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

Ἄμα οἱ Τούρκοι μισοσποῦδαξαν τὸ νέο πολιτισμὸ καὶ τυλιχτήκανε τὴν παχειὰ προβεῖα του, ἤρθαν ἄξαφνα νὰ μᾶς ἀγκαλιάσουνε, ὄχι βέβαια γιὰ τὰ μαῦρα μας μάτια, παρὰ γιὰ τὴ μαύρη μας τύχη.

Ἡ πονηριά τους φάνηκε ἀμέσως κατόπι ἀπὸ τὴ Σύνταγματικὴ τὴν Ἀποθέωση, τότες ποῦ ἀναφέρνανε στοὺς δημοσιογραφικοὺς καλοθελητὰδες τους πολλὰ καὶ χρυσὰ γιὰ τοὺς Ὀθριοὺς, τοὺς Ἀρμένηδες καὶ τοὺς ἄλλους Ὀθωμανοὺς πολῖτες, ὅμως μόλις μιὰ φορά στίς δέκα μισὴ λέξη γιὰ τοὺς πιδ σημαντικοὺς συντοπίτες τους.

Δεύτερῃ τους κατεργαριά, ἡ πολιτικὴ τους στίς ἐκλογὲς τῆς πρωτογέννητης Ὀθωμανικῆς Βουλῆς, τὸ κουτσούρεμα τῆς Ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας μὲ γνήσια τούρκικα μέσα.

Σκόλωσε ἡ δουλειὰ ἀπὸ τότες. Τὰ δσα ἀκολουθήσανε κατόπι, ἀπὸ τὰ Πρόνομια Ἰσα μὲ τὸ Κρητικὸ τὸ ζήτημα, εἶταν ἀναπόφευγα, εἶναι καὶ γνωστά.

Ὅλα μαρτυροῦνε ἓνα καὶ μονάχο πρᾶμα, πὼς οἱ Τούρκοι δὲ φοβοῦνται κανένα στὸν κόσμον ὅσο τὸν προπατορικὸ τους τὸν ἔχτρο, τοὺς Ρωμιοὺς. Τοὺς κρατᾶνε πάντα ἀγκαλιασμένους, εἶναι ἀλήθεια. Δηλαδὴ τοὺς Ὀθωμανορωμιοὺς, ποῦ εἶναι κ' οἱ πιώτεροι. Ὅμως τάγκάλιασμά τους φέρνει ἀσφυξία. Ὁ σκοπὸς τους αὐτὸς εἶναι.

Ἐσοκίζουνε τὸ λαϊμὸ τους (διαβάστε τὴν

Τανὶν) νὰ ξεχωρίσουνε Ὀθωμανοἰλληγες ἀπὸ Ἑλλαδικούς, καὶ νὰ πείσουν τὸν κόσμον πὼς αὐτοὶ οἱ Ἑλλαδικοὶ εἶναι ἡ σκανταλόπετρα ποῦ τοὺς χαλνᾶει τὴ συνταγματικὴ τους ἰσορροπία. Καὶ στή λύσσα τους ἀπάνω, ξεχνώντας πὼς ἔχτὲς ἀκόμα ὁ κόσμος τοὺς πῆρε μὲ τὴ μασιὰ ἀπὸ τὰ τέλματα τῆς βαρβαρῶσύνης καὶ τοὺς ἀπόθεσε στὸν ἥλιο νὰ στεγνώσουνε καὶ νὰ ξεθρωμίουν, ξεσφεντονίζουνε (διαβάστε τὴν Τανὶν) ἐλεεινὰ μωρολογήματα γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ τὸ βαρβαρισμὸ, καὶ γιὰ τὴν ἀπάτη ποῦ ἔπαθε ὁ κόσμος νομίσαντάς τους γνήσιους Ἑλληγες. Τὰ σαλιαρίζουν αὐτὰ, καὶ καμώνονται πὼς δὲν ξέρουν πὼς ἐμεῖς οἱ Τουρκομεριτες, οἱ προστατεύομενοὶ τους, τὰ παίρνουμε αὐτὰ γιὰ δικὰ μας, ἐπειδὴ ὅλοι μας Ἑλλαδικοὶ εἶμαστε, κ' Ἑλλαδικὰ εἶναι τὰ ἔνειρά μας.

Μὰ ἡ αὐτάδεια τους πῆρε δρόμον ἀκόμα πιδ μακρινό. Πῆγε ὡς τὴν Ἀγγλία. Δὲν εἶναι πολλές μέρες ποῦ ἡ Τανὶν, γράφοντας γιὰ τὴ μετανιωμένη τάχα πολιτικὴ τῆς Ἀγγλίας, καὶ συχαίροντάς τῆνε, πῆρε στάσιμον ἵπποτικὸ καὶ συχᾶρεσε τίς συκοφαντίες τοῦ Γκλάδστονα, τότες ποῦ σφάζανε δεξὰ ζερβὰ Βουλγάρους κὶ Ἀρμένηδες.

Τούρκικες ντελικατέτσες, ποῦ ὅμως ἐμᾶς δὲ μᾶς ἀποβλέπουν. Ἐμᾶς τώρα μᾶς ἀποβλέπει ἓνα καὶ μονάχο πρᾶμα. Οἱ Τούρκοι ἔκαμαν τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημά τους γιὰ νὰ γλυτώσουν τὸν Τουρκισμό. Αὐτὸ τὸ καταφέρανε ὅπως ὅπως, μὰ ὡς τόσο κρατᾶνε τώρα στήν ἀγκαλιά τους στοιχεῖο ἀπὸ τὰ πιδ ἀντιτουρκικὰ ποῦ ὑπάρξανε. Μπορούσανε ἀλλιῶς νὰ τὴν πιάσουνε τὴ δουλειὰ, καὶ νὰ μᾶς δείξουν ἀληθινὴ προθυμία νὰ ξεχαστοῦν τὰ παλιὰ. Δὲν τὸ θέλησαν, καὶ δὲν εἶναι στὸ φυσικὸ τους νὰ τὸ θελήσουν αὐτό. Βαλθήκανε λοιπὸν νὰ τὸ πνίξουν αὐτὸ τὸ στοιχεῖο. Ἄν δὲ σῶνουνε τὰ τούρκικα μέσα, θὰ δοκιμάσουνε ρούσικα. Τὰ δοκιμάζουνε κιάλας.

Μὲ τὸ Τούρκικο Σύνταγμα ἀρχίζει στήν ἱστορίαν μας μεγάλος φυλετικὸς ἀγώνας ποῦ θάποφασίσῃ ποιά ἀπὸ τίς δυὸ φυλὲς θὰ ζήσῃ στὰ μέρη μας. Ὡς τώρα ἡ τούρκικη ἢ πολιτικὴ εἶταν ἡ πολιτικὴ τῆς ἀλυσίδας, ἀλυσίδας ὅμως μακρινῆς ποῦ μᾶς ἄφινε καὶ σαλεύαμε. Τώρα ἡ πολιτικὴ τῆς εἶναι τὸ φειδένιο τὸ σφιχταγκάλιασμα. Θέλει δὲ θέλει, θάρχιση ὁ στερνὸς ὁ ἀγώνας. Ἄρχισε κιάλας. Τὴ ζωὴ του

κανέννας δὲν τὴ δίνει ἀπάλευα. Προφητείες ἐδῶ δὲ χρειάζονται. Μήτε σώνει νὰ παρηγοριόμαστε μὲ τὴν ἰδέα πὼς θὰ ξαναζήσῃ ὁ Ἑλληνισμός καὶ μὲ τοὺς Νεότουρκους, ὅπως ξανάζησε μὲ τοὺς παλιούς ἐχτροὺς καὶ κατακτητῆδες του. «Τοῖς φρονίμοις ὀλίγα». Ὁ ἀγώνας αὐτὸς εἶναι ὁ στερνός μας ἀγώνας.

ΤΟΥΡΚΟΜΕΡΙΤΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ

Συχνὰ βλέπω στὶς ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικὰ κριτικὰ γιὰ τὰ διάφορα μουσικὰ ἔργα καὶ τοὺς συνθέτες.

Πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν τὴ φιλοδοξία νὰ τοὺς λῆμε μεγάλους κριτικούς. Οἱ περισσότεροὶ εἶναι φιλόλογοι καὶ νομίζουνε ὅτι μποροῦνε νὰ μᾶς κρίνουν ἕνα μουσικὸ ἔργο μὲ τὴν ἰδίαν ἐφκολία ποὺ μᾶς λένε καὶ τὴ γνώμη τους καὶ γιὰ ἕνα μικρὸ ρομάντσ ἐπιφυλλίδας καθημερινῆς ἐφημερίδας.

Τὸ κυριῶν εἶναι ὅτι μεγάλοι φιλόλογοι διαρκῶς σκοντάφτουν μὲ τὴ μανία ποὺ ἔχουν νὰ κρίνουν καὶ τίς ἄλλες τέχνες καὶ μᾶς γράφουν παραξένα πράματα γιὰ τὴ μουσική.

Μερικὰ παραδειγματα θὰ σᾶς ἀποδείξουνε ξάστερα τὴ γνώμη μου.

Ὁ Οὐγκὼ μᾶς ἔδωσε ἕναν παραξένο ὀρισμὸ γιὰ τὴ μουσική: «La musique est le moins désagréable des bruits...»

Ἄπορῶ πὼς ὕστερα ἀπὸ ἀφτό, ἔγραψε τόσο ὁμορφα λόγια γιὰ τὸν Παλεστρίνα, τὸ Μότσαρτ, ποὺ τὸνέ φανταζεται ὅαν πηγὴ, καὶ τὸν Γκλουκ ὁ δάσος.

Ὁ φιλόσοφος Ρουσό (ποὺ ἔγραψε καὶ ἕνα μικρὸ μελόδραμα *Le devin du village*) γράφει γιὰ ἕνα δραματικὸ ἔργο τοῦ πατέρα τῆς ἀρμονίας Ραμῶ: «Φαντάσου ἕναν τρομερὸ θόρυβο, ἕνα ἀδιακοπο μωρμουρητὸ χωρὶς ἀρχὴ καὶ τέλος ποὺ κᾶνουν τὰ χόρδινα ὄργανα, ἤχους χωρὶς σκοπὸ... κτλ. Δὲν μπορῶ νὰκούσω ἕνα τέταρτο τῆς ὥρας ὅλο ἀφτό τὸ πανδακμιόνιο καὶ νὰ μὴ μὲ πιάσῃ τρομερὸς πονοκέφαλος.»

Ὁ Γκαίτε ἔλεγε στὸν Ἐκερμαν πὼς δὲ νοιώθει ἂν ἡ τέχνη τοῦ Μότσαρτ εἶναι μεγάλη. Γιὰ τὸν Μπετόβεν ποτὲ του δὲν εἶπε ἕναν καλὸ λόγο, δὲν εἶχε ἐμπιστοσύνη στὴ διονυσιακὴ μουσική, ποὺ τοῦ ἐτάραξε τὴ Γαλήνη ποὺ ἀπόχτησε ὕστερα ἀπὸ τὸ σους καὶ τόσους κόπους.

Γιὰ τὸν Μπέρλιοζ ἔγραψαν οἱ κύριοι κριτικοὶ τῆς ἐποχῆς του φοβερὰς κριτικὰς καὶ βρισιὰς, καὶ τὸν ἐπολέμησαν φοβερά: ὁ Κερουμπίνης ποὺ εἶτανε τότε διευθυντὴς τοῦ Κονσερβατοῦρ τοῦ Παρισιοῦ ἔταν ἄκουσε τὴ «Φανταστικὴ συμφωνία» τὸν ἔλεγε τρελλό!

Γιὰ τὸ μεγάλο μουσικὸ τῆς Γαλλίας τὸ Φράνκ κανέννας κριτικὸς τῆς ἐποχῆς του δὲν ἐπρότεξε τὸ ἔργο του: οἱ μουσικοὶ τότε κατατρέχαν καὶ οἱ κριτικοὶ ἔλεγαν πὼς ὁ Φράνκ δὲν ἔγραφε μουσικὴ ἀλλὰ μαθηματικούς συνδυασμούς καὶ χωρὶς κανένα ἐνδιαφέρον. Ὁ Φράνκ πέθανε σχεδὸν ἀγνωστος καὶ φτωχός. Καὶ οὔτε ἕνα στεφάνι δὲν τοῦστειλε ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνηση. Σήμερα εἶλοι οἱ ἐχθροὶ του παριουσιὰς στηκαν μαθητᾶδες του! Μονάχα ἕνας ἀληθινὸς μαθητῆς του, ὁ Ντεντὴ, ἐφράντισε γιὰ τὸ ἔργο του, ἔγραψε μελέτες, καὶ τὸ ἔργο τοῦ δασκάλου του μὲρα τὴ μὲρα πλαταίνει καὶ μᾶς δείχνει πὼς ὁ Φράνκ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλῆτερος συνθέτες τοῦ αἰῶνα μας. Ὁ Σέν-Σκένς ἀπὸ Ζούλια γυρεύει μὲ μερικὰ ἄλλα ἄρθρα νὰ εὐλογήσῃ τὸ Φράνκ καὶ μᾶς λέει τὰ ἔργα του σκοτεινὰ!

Ὁ Φράνκ ἔγεινε ἀθάνατος μὲ τὴ μουσικὴ του, ἐνῶ ὁ Σέν-Σκένς ποὺ ἔχει τὴν εὐτυχία νὰ κάρωνη ζωντανὸς τὸ ἔργα του γλήγορα θὰ ξεχαστῇ μὲ ὅλα του τὰ μπιχλιμπίδια, — καὶ θὰ περῇ τὴ θέση ποὺ τοῦ πρέπει γιὰ τὴ «Συμφωνία του μὲ τὸ ὄργανο.»

Σὲ πολὺ μικρότερο βαθμὸ στὴν Ἑλλάδα γίνεται τὸ ἴδιο μὲ τὸν κ. Σαμάρκ, ποὺ καθε τόσο διαβάζω γι' αὐτὸν ὕμνους καὶ θούρια σὲ μερικὰς μεγάλοςχημες ἐφημερίδες τῆς Ἀθήνας καὶ ποὺ ἔχει τὸση σχέση μὲ τὴ σοβαρὴ μουσική, ὅση ἔχει καὶ ὁ κ. Ικχωβίδης μὲ τὴ ζωγραφικὴ.

Ἐδιαβασα τελευταία στὴ «Νέκ Ἑλλάδα» μερικὰ σχολογήματα γιὰ τὴ μουσικὴ μας τοῦ κ. Νικολάου, καὶ λυπάμαι ποὺ ἕνας τραγουδιστῆς μὲ μεγάλο ταλέντο γελωτοποιεῖται σήμερα γράφοντας μουσικὰς κριτικὰς. Φαίνεται πὼς ὁ κ. Νικολάου νοιώθοντας πὼς μπορεῖ νὰ χάσῃ τὴ φωνὴ του μὲ τὸν καιρὸ, φιλοδοξεῖ τὴ θέση τοῦ κριτικοῦ. Μὰ ἐπάτησε στὴν πῆτα!

Γιὰ νὰ ξανάρθω στὸ θέμα μου, ὁ Τολστόϊ ἐγράψε τὴ «Σονάτα στὸν Κρόιτजर» ἔργο ὁμορφο, ὁ τίτλος ὅμως μποροῦσε καὶ νὰ λείψῃ. Μὲ τὰ λίγα λόγια ποὺ γράφει γιὰ τὴν περίφημη σονάτα μᾶς δείχνει πὼς δὲν κατάλαβε τίποτε (μᾶς λέει πὼς τὸ *andante* ἔχει κοινὰς βαριαταιόνες καὶ πὼς τὸ *Finale* εἶναι χωρὶς δύναμη!)

Ὁ τίτλος εἶτανε δοξασμένος, θὰ ἔκανε ἐντύ-

πώση στὸν κόσμον, καὶ ὁ Τολστόϊ τὸν πῆρε γιὰ τὸ ρομάντο του.

Ἐγραφε καὶ γιὰ τὸ Βάγνερ θέλοντας νὰ μιμηθῆ τὸ παράδειγμα τοῦ Νίτσε (μὰ ὁ Νίτσε ἐνοιωθε ἀπὸ μουσικῆ, ἔγραφε καὶ συμφωνίες καὶ στὴν ἀρχὴ ἐθαύμαζε τὸ Βάγνερ, τοῦ ἀφιέρωσε στὰ 1871 τὸ βιβλίον του «Ἀρχὴ τῆς τραγωδίας μέσα στὴ μουσικῆ». Ἄν ἀγωνίστηκε στὸ τέλος νὰ μᾶς ἀποδείξῃ μὲ τὸ σταυρὸ πὼς ἡ Κάρμεν τοῦ Μπιζέ εἶναι καλὴτερον ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Βάγνερ, τὸ ἔκανε ἀπὸ τὴν ἀσθενικὴ μανία ποῦ εἶχε νὰ τὰ γκρεμίση ὅλα καὶ γιὰ νὰ μᾶς δείξῃ τὴν ἀγάπην του γιὰ τὸ λατινικὸ πνεῦμα).

Ὁ Τολστόϊ μιλώνοντας γιὰ τὴ μουσικὴ τοῦ Σίγφριδ μᾶς λέει νόστιμα πράγματα σ' ἓνα τοῦ βιβλίου «Τί εἶναι ἡ τέχνη;» Ἡ ὀρχήστρα ξενοῦσε ἄχους ππραξενους, κακόφωνους, τὰ τραγούδια...στριγγλίσια οὐρλιάσματα. .κτλ. Ἦθελε νὰ φύγῃ... Καὶ πὼς οἱ φίλοι του τὸν ἐβάσταζαν ν' ἀκούσῃ καὶ τὴ δέφετερη πράξῃ ποῦ εἶναι πιὸ δυνατὴ. Στὴ δέφετερη πράξῃ παραξενεύεται πὼς τόσοι ἄθρωποι μένουν προσεχτικοὶ μπρὸς στὸ ἔργο ποῦ δὲν ἀξίζει τίποτα καὶ ποῦ δὲν ἔχει μιὰ μεζούρα μουσικῆς. (Ἴσως ὁ Τολστόϊ εἶτανε κουφὸς ἐκεῖνη τὴ μέρα καὶ δὲν ἄκουσε ὁ μεγάλος ἀπόστολος τοῦ γυρισμοῦ στὴ φύση τὸ μουρμούρισμα τοῦ δάσους, γεμάτο τσοπούς καὶ δλοδροσες ἄρμονίες ποῦ μᾶς τραγουδᾶνε τὴ φωνὴ τῆς φύσης, ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ γερὰ ἔργα τῆς ὀρχήστρας ποῦ στέκεται πλάι μὲ τὸ adagio τῆς Pastorale τοῦ Μπετόβεν καὶ μὲ τὴν Invocation à la nature τοῦ Μπερλιόζ ἀπὸ τὸν Κολασμὸ τοῦ Φάουστ.

Στὸ τέλος ὁ Τολστόϊ δὲ βάσταζε, ἔφυγε. Δὲν ἄκουσε τὴν τρίτην πράξῃ, τὸ ἔργο τοῦ Βάγνερ τοῦ ἔφερνε ἐμετό!

Μοῦ εἶναι δύσκολο νὰ ἐξηγήσω τὰ λόγια τοῦ Τολστόϊ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Βάγνερ, ὅπως μοῦ εἶναι ἀκόμα πιὸ δύσκολο νὰ ἐξηγήσω καὶ τίς παραξενεές ιδέες ποῦ εἶπε καὶ γιὰ τὸ Σαίξπηρ.

Ἵστερα ἀπὸ ὅλα ἄφτὰ δὲ βλέπω τὸ λόγο γιὰτί νὰ ἐκφραζοῦν; γιὰτί νὰ κακοκαρδίζοῦν; γιὰτί νὰ κάνουν νὰ θυμῶνουν τοὺς μουσικοὺς οἱ κριτικὲς μερικῶν κυρίων (ποῦ δὲν εἶναι οὔτε Τολστόϊ, οὔτε Ραμῶ, οὔτε Ρουσῶ, οὔτε Γκαίτε). Οὔτε θέλω νὰ τοὺς ἐμποδίσω νὰ εἶναι κριτικοὶ τῆς μουσικῆς.

Εἶναι λεύτεροι νὰ γράφουν ὅ,τι θέλουν, νὰ γκρεμίζουν καὶ νὰ χτίζουν τὴ μουσικὴ τέχνη μὲ τὰ σοφὰ τοὺς λόγια. Τοὺς λέω μονάχα πὼς ὁ Βολταίρος εἶπε κάπου:

«...que quelques piqûres de mouches

ne peuvent retenir un cheval dans sa course ardente».

Παρίσι 15/6/1910.

ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΡΒΟΓΛΗΣ

ΟΙ ΜΙΣΟΓΛΩΣΣΟΙ

(ἘΝΑ ΓΡΑΜΜΑ)

Πειραιάς, 29. VI. 910

Ἀγαπητὲ «Νουμᾶ»,

Πολλὴ κακὴ δούλεψη θαρρῶ πὼς κάνει κανένας σὲ μιὰ ιδέα, δταν καὶ τοὺς πιὸ πιστοὺς τῆς φίλους, ἀπὸ ἀπροσεξία ἢ παρεξήγηση, τοὺς παρασταίνει στὰ μάτια τοῦ κόσμου γιὰ ἐχθροὺς τῆς. Εἴμαστε τόσο λίγοι ἀκόμα κάτω ἀπ' τὴ σημαία τῆς γλωσσικῆς ἐπαναστάσεως, ποῦ δὲ σφύρει νομίζω νὰ φαινόμαστε ἀκόμα λιγώτεροι.

Ἄν ἦτανε λόγος γιὰ τὸ ἄτομό μου ἢ γιὰ τὴν τέχνη μου, νὰ εἶσατε βέβαιος πὼς δὲ θὰ μὲ πειράζεε ὅποιος-ὅποιος χαρακτηρισμὸς τοῦ Κριτικοῦ τοῦ «Νουμᾶ». Ὁ τεχνίτης τραβάει τὸ δρόμο του κι' ὁ κριτικὸς τὸ δικό του. Λόγος ὅμως εἶναι γιὰ μιὰ ιδέα, ποῦ λογαριάζω τὸν ἑαυτὸ μου πιστό τῆς στρατιωτῆ, καὶ μὲ πειράζει πάντα ὅταν μ' ἀγγίζουσε στὴν πίστη μου.

Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ κηρύξω μεγαλόφωνα τὸ «πιστεύω» μου, ἀκόμα κι' ἀνάμεσα στοὺς δικούς μου; Λίγη προσοχὴ στὸ ἔργο μου, τὸ καθαρὰ λογοτεχνικὸ τῶν τελευταίων χρόνων—διηγήματα, δράματα, μετάφρασεις, φιλολογικὲς σελίδες κάθε λογῆς, ποῦ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ φιλοξένησε κι' ὁ «Νουμᾶς»—θᾶδειχνε θαρρῶ πὼς δὲν εἶμαι μισόγλωσσος, ὅτο θέλει νὰ μὲ παραστήσῃ, κρίνοντας τὸ ἔργο τοῦ κ. Χόρν, ὁ Κριτικὸς τοῦ «Νουμᾶ». Εἶμαι ὅμως καὶ δημοσιογράφος. Λίγη προσοχὴ καὶ στὸ δημοσιογραφικὸ μου ἔργο, θᾶδειχνε, πὼς γράφοντας ἀπὸ ἀνάγκη τὴν καθαρεύουσα προσπαθῶ ἴσα-ἴσα νὰ στέκωμαι περισσότερο ἀπὸ ἄλλους στὰ σύνορα τοῦ ἀρχαίου τυπικοῦ. Γιατί τάχα; Ἴσα-ἴσα γιὰτί θαρρῶ πὼς τὸ πρόχειρο καὶ σαρλατάνικο ζωντάνημα τῆς καθαρῆς μὲ λίγους δημοτικούς τύπους ἐδῶ κ' ἐκεῖ—ἢ μισογλωσσία δηλαδὴ—δίνοντας στὴν τεχνητὴ γλῶσσα κάποια ἀπατηλὰ σημεῖα ζωῆς, δυναμώνει τὴ γλωσσικὴ πρόληψη καὶ μακραινεί τὴ ζωὴ τῆς, ὅπως μιὰ ἔνεση ἀπὸ καφεΐνη ἢ ἀπὸ καφουρά μακραινεί κάποτε τίς μέρες μιᾶς ἄθλιας καὶ καταδικασμένης ζωῆς. Καθε ἄλλο εἶμαι λοιπὸν παρὰ φίλος τῆς μισῆς γλώσσας. Στὴ σάλα τοῦ «Παρνασσοῦ», μιὰ βραδειὰ ποῦ ὅλοι φορούσανε τὰ

γλωσσικά σχολειανά τους, μπροστά στο Διάδοχο κλι τον Πρίγκηπα Γεώργιο, μίλησα για τον Παπαδιαμάντη σε καθάρια δημοτική κι' άλλη μια βραδεία στη σάλα των «Παναθηναίων» έκανα το ίδιο με τη «Γλωσσική Αυτόβιογραφία». Τελευταία ακόμα, όταν ο κ. Φεξής μου πρότεινε να μεταφράσω Πλάτωνα στη μισή γλώσσα, αρνήθηκα κι' εγώ μαζί με το φίλο μου τον κ. Ποριώτη. Και είναι γνωστό ακόμα πως σε κάθε φανερωμα του γλωσσικού κινήματος — που τελευταία στον «Καλλιτέχνη» το κήρυξα ως το σπουδαιότερο κίνημα που έγινε στην Ελλάδα απ' την Έπανάσταση — σταθηκαν πάντα απ' τους πρώτους κάτω απ' τη σημαία. Λίγη προσοχή απ' τους άλλους θάκανε περιττή την περιαιτολογία τούτη από μέρος μου. Μα δι' βλαφτεί. Όταν ένας κριτικός πεφτει σε μια τέτοια παρεξήγηση, είναι πολύ φυσικό κι' άλλοι πολλοί, που δεν έχουνε την υποχρέωση να ακολουθούνε προσεκτικά την πνευματική κίνηση γύρω τους και να ξεχωρίζουνε πρόσωπα και ιδέες, είναι φυσικό λείω να πέσουνε σε παρόμοιες πλάνες. Και είναι κάποιες πλάνες που δεν αδικούνε τα άτομα, αδικούνε έναν αγώνα, που έχει ανάγκη κι' απ' τον τελευταίο του στρατιώτη.

Μιά δικαιολογία έχει ο Κριτικός του «Νουμά». Κάποια παλιά μου συμπεράσματα σε μίαν έρευνα που έκανα εδώ και χρόνια στα «Παναθηναία». Τα συμπεράσματα όμως αυτά βγήκανε απ' το υλικό της έρευνας που μου δόθηκε. Από τότες παλλά πράματα άλλαξαν, πολλές πρόληψες σκορπίστηκαν, πολλές αμφισβασίες ζεδιάλυναν. Αν, χωρίς να το θέλω, έδωκα όπλα στους όπαδούς της μισής γλώσσας, τώχω βαρος στη συνείδησή μου. Χαίρομαι, που μου δόθηκε άφορμή να κηρύξω τώρα και με τη δήλωσή μου αυτή έλεινο που από χρόνια τώρα φανερόνω και με το λογοτεχνικό μου έργο: Την πίστη μου στη φυσική γλώσσα του έθνους, τη μιά, όμοούσια και αδιαίρετη, τη γλώσσα που μ' αυτήν μίλησε, μιλάει και θα μιλήσει προφορικά και γραφτά ή αιώνια Έλληνική ψυχή.

Σου σφίγγω τὸ χέρι
ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Σημ. του «Νουμά». — Χαίρεμαστε που ε' «Κριτικός του Νουμά», μ' έναν έλαφρό ύπαινιμό του, έδωσε άφορμή στον κ. Νιρβανά να γράψει τ'όμορφο τούτο γράμμα, που το κλείνει με μια τόσο παληκαρίσια δήλωση. Αδιάφορο τώρα ε' δε συμφωνο. με σε όλα με τον κ. Νιρβανά, και μάλιστα στην πολιτική, νάν την πούμε έτσι, της 'Ιδέας. Συφωνομε στη βάση, στη θεμελιώδικη αρχή, κι αυτό είναι το πιο σημαντικό. Όσο για την καθαρεύουσά του, δηλ. την Καθαρεύουσα που, καθώς δηλώνει, τη γράρει από ανάγκη στις εφημερίδες, θα μάς δώσει την άδεια να μη συμφωνήσουμε μαζί του, γιατί η καθαρεύουσά του είναι τόσο όμορφη και τόσο έπιμελημένη, που αντί να κάνει τον έπιπόλαιο άναγνώστη να σιχαίνεται την Καθαρεύουσα, τ'όναντιό τον άναγκάζει να την αγαπήσει, ίσως και να την άναγνωρίσει για τη μόνη φιλολογική γλώσσα του Έθνους.

Σ Ε Τ Ρ Ε Ι Σ Σ Τ Ι Χ Ο Υ Σ

1

Τὸ μόσκο τὸ βαρύμοσκο νεκρὸς δπου ἀνασταίνει,
Στὴν πόρτα μου τότε σκοπεῖ μὴν ἄγνωστη μιά ξένη,
— Ἄσπρα μολλιά και πὸ πολὺ καρδιά δυστυχι-
σμένη!..

2

Ὡς πὸν νὰ πάρει κ' ἡ θαριά τὸν πόνο γιὰ καθρέφτη,
Πόσες φορὲς ξεγέλασε κα πόσες ἐλαθέφτη,
— Βαθαίνει ἡ πέτρα ἀ' τὸ νερὸ σταλαματιά δπου
πέφτει...

3

Ἄς ξανοιχτοῦμε πὸ μαριὰ, κάθε ἀερογιάλι δς φύγει,
Ἡ ἀγκαλιά σου ἐμένανε μόνον ἀτὴ με πνίγει,
Κ' ἡ πὸ μεγάλη θάλασσ μπροστά σ' ἐσε εἶναι λίγη...

4

Με χάρη και στραβὰ σίφτι τὸ κρεμεζὶ παπάζι,
Στητὴ, χαμηλογλέφορη περπατησιὰ ὄλο νάζι,
Τὸ ρόδι πέφτει ἀπ' τὴ ρλιά, καθὼς μιλάς, και σπάζει...

5

Τοῦ Μπαταριά*) τοῦ ζκουστοῦ δοξάρι ἐσένα πλάνο,
Σ' ἓνα σκοπεὸ Μανιάτιν ἀρμονισμένο ἀπάνω,
Νὰ σ' εἶχα μοιρολόι οὐ λίγη ὄρα πρὶν πεθάνω...

6

Φύλλ' ἀπὸ τριαντάφυο σένα βιβλίο κλεισμένα,
Ἡ εὐωδιά σας ἐσβουσιὰ τόσα ὑποκαεμένα,
— Ουμητικά σὰς εἶχ' ἐκεῖ χέρι ἀκριβὸ γιὰ μένα...

7

Στὸ πανηγύρι τ' Ἄγνιου χορὸ κρυφὸ ἔχω στήσει,
Μ' ὄσες μικρὸς ἀγῆσα και μ' εἶχανε ἀγαπήσει,
— Μεσολογγιτοπούλε μου! καὺμός πὸν δὲ θὰ
σβύσει!..

8

Σὲ μὰ φραγὴ ξεράθον ὀρθὸ σὲ καμαρώνω,
Ἐξω ἀπὸ λήπη κχαρά, σκληρόκαρδο και μόνο,
Σπάξεις σάν τὸ γιαλιέ μῆς, μὰ δὲ λιγῶς τὸν κλώνο...

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

*) Βιοιτζής πὸν ἔκαμε ἀθάνατο ἓνα τραγούδι τοῦ Παλαμά.

Σ Ε Ξ Φ Ο Κ Ο Ρ Η Σ Κ Ε Α Τ Σ

Ὡ σχνικὲ διαβάτη,
σὲ κε μονοπάτι
λίγη χαρὰ ζητίας πλάνο πῆγα πόδα.
Δὲν αν ἄχ γιὰ μένα.
Εἶχι Θεὸς γραμμένα
νὰ μοῦ μαράνε λήπη τὰ παρθένα ρόδα.
ΔΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΦΥΛΛΑΔΕΣ

ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ*

Γ'

ΕΝΑΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΧΩΡΙΑΤΙΚΑ ΝΤΥΜΕΝΟΣ

Μεγαλειότατε, μὰ φορὰ εἶταν ἕνας Βασιλιάς ἐδῶ πέρα. Θεὸς ξέρει ἂ δὲν εἶχε καὶ τὸ παλάτι του στημένο στὸ ἴδιο τὸ μέρος ποῦ στήθηκε αὐτὸ τὸ παλάτι.

Μιὰ μέρ' αὐτὸς ὁ Βασιλιάς πῆγε νὰ κυνηγήσῃ μὲ μερικὰ παλικάρια του. Καὶ κυνηγώντας πῆγε, πῆγε ὡς κοντὰ στὴν Κόριθο. Ὁ τι κάμανε νὰ γυρῶσιν πίσω μὲ τὸ κυνήγι τους, καὶ νὰ σου ἕνας τσομπάνης ἔρχεται τρεχάτος κοντὰ του καὶ τοὺς λέει πῶς τοιμάζεται νὰ ξεκινήσῃ κατὰ τὴν Ἀθήνα μεγάλο ἀσκέρι ἀπὸ τὸ Μωριά, νὰ τοὺς κυριέψῃ τὴ χώρα. Οἱ συντρόφοι τοῦ Βασιλιά τρομάζουσε, ρίχνουν τὸ κυνήγι τους χάμω, καὶ μαζεύονται γύρω του, νὰ τονε ρωτήξουν τί πρέπει νὰ κάμουν. Κι αὐτὸς τοὺς προστάζει νὰ σηκώσουν ἀμέσως τὸ κυνήγι καὶ νὰ τὸ φέρουνε στὴν Ἀθήνα, γιὰ νὰ κάμουν ἕνα καλὸ ζιαφέτι πρὶν πολεμήσουν. Κ' ἔτσι ἔγινε. Πᾶνε στὴν Ἀθήνα, ψήνουν τὸ κυνήγι, καθίζουσε μέσα στὸ παλάτι, καὶ τὸ ρίχτουν στὸ φαγοπότι. Καὶ τρώγοντας καὶ πίνοντας λησμονοῦν τοῦ τσομπάνη τὰ λόγια. Ὡς καὶ τραγουδιστάδες, καὶ χορεύτρες γυροῦσαν. Ἐκεῖ ἀπάνω, νὰ σου κι ἀνοίγει ἡ πόρτα τοῦ παλατιοῦ, καὶ μπαίνει μέσα κόσμος πολὺς, καὶ φωνάζουν πῶς πλάκωσε ἡ Μωραϊτιά, καὶ ρίχτουμε σκάλες στοὺς τοίχους τους, νὰ σκαλώσουν καὶ νὰ πηδήξουνε μέσα στὴ χώρα! Τότες πετιοῦνται ἀπάνω τὰ παλικάρια καὶ γυροῦσιν τὸ Βασιλιά. Μὰ Βασιλιάς πουθενά! Φωνάζουν τὴ Βασίλισσα, λείπει κ' ἡ Βασίλισσα! Φεύγουν τότες καὶ πηγαίνουνε στὰ σπίτια τους νὰ βάλουν τάρματά τους, ἀκολουθαίει κι ὁ λαὸς ἀπὸ πίσω, νὰ πᾶν κι αὐτοὶ νάρματωθῶνε γιὰ τὸν πόλεμο.

Ὡς τόσο ὁ Βασιλιάς κ' ἡ Βασίλισσα κατέθηκαν, ἂν ἀγχιὰς, στὸ κατώγι! Καὶ νὰ κάμουνε τάχα τί; Ὁ Βασιλιάς νὰ βγάξῃ τὰ βασιλικά του τὰ φορέματα, κ' ἡ Βασίλισσα, χλωμὴ καὶ παραζαλισμένη, νὰ τοῦ φέρνῃ μιὰ πρόστυχη φρεσιὰ παραγυιοῦ, καὶ σὲ λιγάκι νὰ βλέπῃ τὸν ἄντρα της ντυμένο χωριάτικα, σὰ νὰ μὴν εἶταν ἐκεῖνος ποῦ κυβερνοῦσε ὅλη τὴν Ἀττικὴ!

Πῆρε στὰ χέρια του ἕνα τσικουρί κ' ἕνα κομμάτι σκαινί, στάθηκε μιὰ στιγμή νὰ δῇ τὴ Βασίλισσά του, τὴν ἀγκάλιασε, καὶ κείνη, μὲ καρδιὰ ποῦ ἔτρεμε σὰν τὸ μισοζώντανο τὸ ψάρι, σήκωσε τὸ μαραμένο της χέρι, καὶ τοῦ εἶπε νὰ πάῃ στὸ καλὸ. Τὸ εἶχαν ἀπόφαση κ' οἱ δύο τους νὰ κάμουν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι τὸ εἶχε προφητευμένο ἡ μεγάλη ἢ Προφήτισσα στοὺς Δελφούς· πῶς σὰν πλακώσουν οἱ «Δωριεῖς» στὴν Ἀθήνα, ἀπ' ὅποιο μέρος

σκοτωθῇ ὁ Βασιλιάς, ἐκεῖνο τὸ μέρος θὰ νικήσῃ. Συλλογίστηκε λοιπὸν τότες ὁ Βασιλιάς, κ' εἶπε τῆς γυναίκας του. — Γυναίκα, ἐδῶ ἄλλον τρόπο δὲν ἔχει. Ἡ πρέπει νὰ σκοτωθῶ, ἢ θὰ μᾶς κάψουν τὴ χώρα, θὰ μᾶς σφάζουν τὰ παλικάρια, θὰ πάρουν τίς κοπέλλες μας σκλάβες, ἴσως καὶ σένα μαζί. Βάζω λοιπὸ χωριάτικα ρούχα, καθίζω δεμάτι ξύλα στὸν ὦμο μου, σιμώνω τοὺς ξένους, καὶ βρίσκω τρόπο νὰ μὲ σκοτώσουνε δίχως νὰ μὲ νοιώσουνε ποιὸς εἶμαι. Σφίγγει τότες τὴν καρδιά της, καὶ λέει: ἡ Βασίλισσα! — Ἄντρα μου, ἂς γίνῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Κ' ἔτσι τὴν ἀφίνει ὁ Βασιλιάς καὶ φεύγει καὶ πηγαίνει κατὰ τὰ τειχίσματα, καὶ βγαίνει στὴν ἐσχί, καὶ χώνεται σ' ἕνα χωράφι, καὶ κόβει ξύλα, καὶ φορτώνει ἕνα δεμάτι στὸν ὦμο του, καὶ κατεβαίνει ἴσια κατὰ τὰ σκέρι ποῦ εἶταν τώρα σκορπισμένο μπροστὰ στὰ τειχίσματα.

— Ὡρα καλὴ, γέρο! Τοῦ φωνάζει ἕνας παλικαράς Μωραϊτης. Δὲν μπορεῖς ἀπὸ ἐδῶ νὰ περάσῃς. Ἐναντιώνεται ὁ χωριάτης, ζητάει νὰ περάσῃ, πιάνονται στὰ λόγια, θυμώνει ὁ Μωραϊτης, τοῦ καταφέρνει μιὰ τοῦ χωριάτη, καὶ τὸν ἀφίνει στὸν τόπο.

Ἐκείνη τὴν ὥρα ἔβγαίναν καὶ τὰ παλικάρια τῆς Ἀθήνας ἀρματωμένα, νὰ πολεμήσουν μὲ τοὺς ἐχτροὺς καὶ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὴ σκλαβιά τὴν πατρίδα τους. Ἀκόμα δὲν παραταχτήκανε ν' ἀρχίσουν τίς σαΐτιες, καὶ τί νὰ δοῦν ἐκεῖ μπροστὰ τους, ξαπλωμένο στὸ χῶμα! — Τὸ Βασιλιά τους! Σηκώσανε μεγάλο κακό. Τόσο μεγάλο, ποῦ μαθεύτηκε ἀμέσως κι ἀπὸ τᾶλλο τὸ μέρος, πῶς σκοτώθηκε ὁ Βασιλιάς τῆς Ἀθήνας, καὶ βλέποντας οἱ ἐχτροὶ πῶς βγήκε ἐναντίο τους ἡ προφητεία, τὸ ρίξαν στὸ φευγιτὸ, πρὶ νὰ προφτάξουν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ τοὺς τινάξουνε μῆτε σαΐτιά.

Κ' ἔτσι γλύτωσε ἡ Ἀθήνα ἀπὸ τὴν τρομερὴ τὴ σκλαβιά, καὶ ξαναπήκανε στὴ χώρα τους οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ σὰν ἕκαμαν ὅλες τίς συνηθισμένες τιμὲς στὸ Βασιλικὸ τὸ λείψανο, μαζευτήκανε σὲ Συνέλεψη, κι ἀποφασίσανε νὰ μὴν ξανακάμουν πιά Βασιλιά στὴν Ἀθήνα, γιατί κανένας δὲν μπορούσανε νὰ βροῦνε μεγαλόκαρδο σὰν ἐκεῖνον ποῦ ἔχασαν.

Ἐμένα μοῦ φαίνεται πῶς εἶχανε λάθος οἱ Ἀθηναῖοι, Μεγαλειότατε, νὰ τὸ νομίζουσαν αὐτὸ. Ἡ Ἄρετή ποῦ βρέθηκε μέσα στὴν ψυχὴ ἐνὸς Κόδρου, μπορούσε νὰ ξαναθίσῃ καὶ σᾶλλον Κόδρων ψυχές. Μὰ αὐτὸ τώρα δὲν εἶναι τὸ ζήτημα. Ἡ δουλειὰ μας τώρα εἶναι νὰ παρακαλοῦμε τὸ Θεὸ καὶ νὰ λέμε, — Τέτοιο θάνατο νὰ πεθαίνουν κ' οἱ Βασιλιάδες τῆς ἀναστημένης αὐτῆς Ρωμιούσης. Τέτοια παιδιὰ νὰ μᾶς χάρισ' ἡ Μεγαλειότη Σου. Αὐτὸς ὁ ἥρωισμὸς θαρρῶ δὲ θὰ χρειαστῇ στὴ δική μας τὴ γενεά. Ἐνας Κόδρος δὲ φυτρώνει ἔτσι εὐκολὰ μέσα σ' ἕνα λαὸ ποῦ μισοκοιμάται ἀπὸ τὸ πολὺ τὸ μεθύσι. Μὰ μπορεῖ νὰ μᾶς χρησιμέψῃ σὰν ξυπνήσῃ τὸ ἔθνος, καὶ γι' αὐτὸ Σὲ θερμοπαρακαλῶ νὰ μᾶς φέρῃς ἐδῶ καὶ τὸ μεγαλύτερό Σου τὸ γυιὸ, νάκούσῃ καὶ κείνος τὸ δευτέρό μας τὸ παραμῦθι.

— Σὰ νὰ μᾶς ἀκουγες κι ἀπ' ἐξω, χαριτωμένο μου Βασιλόπουλο, γιατί βλέπω καὶ χαμογελαῶς κα-

(*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθμὸ 356.

θώς μπαίνεις. Τὸ ξέρω πῶς τᾶμαθες ἄλ' αὐτὰ ποῦ λέγαμε ἀπὸ τοὺς δασκάλους. Μὰ τώρα δὲν εἶναι ξερὰ μαθήματα. Εἶναι ζωντανὰ παραμύθια τώρα. Ὁ Πατέρας σου, κι ἂν ἦρθε στὸν τόπο μας ἀπ' ἄλλην πατρίδα, βάλθηκε ἄλλως νὰ γίνῃ Ρωμαῖος, καὶ τόσο καλὰ τὸ κατάφερε, ποῦ στὸ πείσμα χίλιων δασκάλων καταντάει νὰ τὰ νοστιμεῖται τὰ ρωμαϊκὰ μας παραμύθια. Ἡ Ὑψηλότη Σου ἄλλως, μήτε ξένος δὲν εἶσαι. Εἶσαι ὁ πρωτογέννητος σ' αὐτὸ τὸ παλάτι. Ὡς καὶ τὸνομά σου τέτοια παραμύθια γυρεύει.

Σὰ σὲ βαφτίσανε, χρόνια τώρα, εἶπα, καλὸ σημάδι. Τὸ Βυζάντιο εἶχε μιὰ δοξασμένη ἀρχὴ κ' ἓνα δοξασμένο τέλος. Μὲ τέτοιο ἔθνος, ποῖος τὸ ξέρει ἂν δὲ θὰ ξαναρχίσουμε καινούρια ζωὴ. Κι αὐτὰ λέγοντας, θυμήθηκα τὴν ἱστορία τοῦ Παναγῆ Καλογιάννη. Αὐτὴ τὴν ἱστορία ἐρχομαι τώρα νὰ σὰς δηγηθῶ, μὲ τὸν ἔρισμό σας.

Δ'

Ο ΠΑΝΑΓΗΣ ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ὁ Παναγῆς Καλογιάννης εἶταν καλὸς δουλευταῖς στὸν Ἀγῶνα. Τοῦ κάκου ζήτησα τὸνομά του στὴν ἱστορία. Πουθενὰ δὲν τὸ διάβασα.

Εἶταν ἀνιψιὸς ἐνὸς Ἠγούμενου ὁ Παναγῆς. Καὶ σ' αὐτὸν τὸν Ἠγούμενο χρωστᾶ τὴ μεγάλητερὴ του τὴν παραξενιά, ποῦ στάθηκε, καθὼς θὰ δοῦμε κατόπι, κ' ἡ μεγαλύτερη ἀρετὴ του. Ἡ παραξενιά του εἶταν ποῦ ἓνα πρᾶμα εἶχε παντοῦ καὶ πάντα στὸ νοῦ του, κι ἄλλο δὲν ἔλεγε παρ' αὐτό: «Θὰ μᾶς ξαναφυτρώσῃ πάλι ὁ Κωσταντῖνος» ὥσπου κατάντησε νὰ τονε βλέπῃ ὁ κόσμος, καὶ νὰ τοῦ φωνάζῃ, «θὰ μᾶς φυτρώσῃ ὁ Κωσταντῖνος».

Πρέπει νὰ εἶταν ὡς εἰκοσιεπτά χρονῶν ὄρφανὸ ὁ Παναγῆς ἔταν τὸν πῆρε ὁ θεῖός του στὸ μοναστήρι νὰ τὸν προκόψῃ. Ὁ πάτερ Παῖσιος εἶταν καθὼς εἴπαμε Ἠγούμενος, μὰ ἤξερε κι ἀπὸ κόσμο. Ἐκαμε στὴ Ρουσία σὰν εἶτανε νέος. Κατόπι ταξίδευε καὶ σ' ἄλλα μέρη καὶ ψάρευε «Φίλους». Τώρα μὲ τὴν ποδάγρα του σύχαζε ὁ γέρος στὸ μοναστήρι, κι ὅ τι ἔδωκε ἀπὸ τὸ χέρι του τῶκαμε, πότε μὲ γραφῆς, πότε μὲ λόγια. Καὶ σὰν καλοκάθιζε τὸ βράδυ στὸ μιντεράκι του, ἔπαινε σιμά του τὸν Παναγῆ καὶ τοῦ δηγοῦνταν τὴν ἱστορία μας. Δὲν τοῦ ἄφινε μήτε Πελοπίδα, μήτε Τιμολέοντα. Τᾶκουγε ὁ μικρὸς ἄλ' αὐτὰ καὶ τᾶκαμε πολὺ χάζι. Ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὁ Ἠγούμενος ἦρθε σιγὰ σιγὰ στὸ Βυζάντιο, καὶ μιὰ βραδιὰ τοῦ δηγήθηκα καὶ τὸ χαλασμὸ τῆς Πέλης—τὴν Ἀλωση. Καὶ σὰν τοῦ τὰ ἱστῶρησε ἄλλο, τοῦ λέει :

«Θυμᾶσαι, παιδί μου, τίς Ἑλληνικὲς ἐκείνες παλικαριῆς ποῦ σοῦ ἱστοροῦσα πέροι; Βραδιῆς καὶ βραδιῆς πέρασαν ἀπὸ τότες, καὶ δὲν μπορέσαμε νὰ ξαναθροῦμε ἓνα Κόδρο, ἓνα Λεωνίδα. Ποῦ καὶ ποῦ θὰ πῆς πιάναμε κανέν' ἀγγίμι, μὰ ποῦ τὰ φοβερὰ ἐκεῖνα τὰ λιοντάρια τῆς παλιάς ἐποχῆς! Θάλεγε πῶς πάει, ξεθύμανε πιά τὸ Ἑλληνικὸ τὸ αἷμα! Κι ἄξαφνα, στὰ 1453, τίς εἰκοσιεπτά τοῦ Μάη, μέρα τρίτη, πρωτὶ πρωτὶ, νὰ σοῦ πεταχτῇ, λέει, στὴ μέση

ἓνας ἥρωας, καὶ μὲ σκουριασμένο σπαθὶ στὸ χέρι νὰ σοῦ στρώνῃ τοὺς Γενίσαρους καθὼς χυρόντανε σὰ δράκοι ἀπὸ μιὰ πόρτα μέσα στὴν κακομοιριασμένη τὴν Πόλη. Κ' ὕστερα, λέει, νὰ πέσῃ κι αὐτὸς ἀπὸ πάνω τους, ἀποφασισμένος σὰν τὸ Λεωνίδα, ἀγνώριστος σὰν τὸν Κόδρο! Γι' αὐτὸν λέει αὐτὸ τὸ πρᾶμα, παιδί μου! Καὶ τί ἄλλο μπορεῖ νὰ σοῦ πῆ παρα πῶς εἶναι φτάψυχο τὸ ρωμαϊκὸ, καὶ σταλαματιὰ μοναχὴ νὰ τοῦ μείνῃ, πάλι μεγαλώνει, καὶ γίνεται ἀπέραντη λίμνη, καὶ πλημμυρίζει τὸν τόπο του. Κι ἀνίσως κ' εἶτανε γραφτό μας νὰ φανῇ καὶ νὰ λάμψῃ τέτοιο ἀθάνατο χάρισμα μερικὰ χρόνια πρὶν νὰ στήσῃ ὁ Οὐρβανὸς τὸ κανόνι τοῦ ἐξω ἀπὸ τοὺς τοίχους τῆς Πόλης, δὲ θὰ πρόφτανε μήτε νὰ ραγίσῃ τὸ κανόνι ἐκεῖνο, μόνο θὰ γινέτανε μιὰ καὶ καλὴ θρούδαλα μαζί μὲ τὸ κεφάλι τοῦ Μωχαμέτη. Μᾶς ἦρθε ἄλλως ἄργα τὸ μεγάλο τὸ χάρισμα. Ἀργὰ ξαναρθε ὁ ἑλληρικὸς ὁ ἥρωϊσμός, παιδί μου, κ' ἔπεσε καὶ χάθηκε μέσα στάπέραντο ἐκεῖνο τὸ αἷμα».

Καὶ λέγοντας αὐτὰ δάκρυζε ὁ Παῖσιος. Ὁ μικρὸς τότε τὸν κοίταζε κατάματα καὶ σώπαινε.

Καὶ σὰν τὸν κοίταξε καλὰ καλὰ, πετιέται ἄξαφνα καὶ τοῦ λέει:

— Ἐννοια σου, θεῖέ μου, καὶ θὰ φυτρώσῃ πάλι ὁ Κωσταντῖνος.

Ἐδῶ τελειώνει τὸ πρῶτο τὸ κεφάλαιο τοῦ παραμυθιοῦ. Καὶ τώρα, ἂν εἶναι ἔρισμός σας, ἐρχοῦμαστε στὸ δεύτερο τὸ κεφάλαιο.

Ἐξῆ χρόνια ἀργότερα, τὸν ἔδλεπε τὸν Παναγῆ παλικαρι καὶ ταξίδευε ἀπὸ χωριὸν σὲ χωριὸν μὲ μιὰ γολετίτσα. Ὁ γέρος Παῖσιος, ἓνα χρόνο πρὶν ἀποθάνῃ, τὸν εἶχε κάμει σύντροφον μὲ κάποιον Καπετὰν Βάγγλη, καὶ φέρτωναν πρᾶμάτεια στόνα νησί ἔπειτα πηγαίνανε στάλλο καὶ τὴν πουλοῦσαν. Μὰ ὁ νοῦς τοῦ Παναγῆ ἔλο στὴν Πόλη ταξίδευε. Ἡ χαρὰ του εἶτανε νὰ καθίξῃ μὲ τοὺς ναῦτες καὶ νὰ τοὺς δηγᾶται τὸ τέλος τοῦ Κωσταντῖνου. Κ' ὕστερα ὕστερα τοὺς ἔλεγε καὶ τὴν προφητεία του, πῶς θὰ ξαναφυτρώσῃ ὁ Κωσταντῖνος.

Σ' ἓνα ἀπ' αὐτὰ τὰ ταξίδια ἔτυχε νὰ εἶναι μαζί του κ' ἓνας ἀπὸ τὰ Ψάρᾶ, —Καραθανάση τὸν ἔλεγαν. Καὶ δὲν εἶτανε ναύτης, εἶταν ταξιδιώτης ἀπὸ τὴ Σάμο γιὰ τὰ Ψάρᾶ. Ἴσια ἴσια ὅ τι ἀρχίζε ν' ἀνεβαίνῃ ὁ καπνὸς τῆς ἐφτάχρονης ἐκεῖνης φωτιάς.

Σὰν τὸν ἄκουσε λοιπὸν κι ὁ Καραθανάσης τὸν Παναγῆ, ἀντίς νὰ γελάσῃ κι αὐτὸς σὰν τοὺς ἄλλους, τὸν παίρνει σιμά του, καὶ, —Μωρὲ Παναγῆ, τοῦ λέει, ἔρχεσαι νὰ κάμουμε μιὰ δουλειά; Νὰ χωρίσῃς ἀπὸ τὸν Καπετὰν Βάγγλη, καὶ νὰρθῃς μαζί μου. Καὶ γὼ τὴν ἴδια τὴ δουλειὰ κάνω. Μὰ τώρα τὴ γολέττα μου τὴν ἔχω ναυλωμένη στοὺς ζειγράδες.

— Ποιοὺς ζειγράδες; ρωτᾶει ὁ Παναγῆς σατισμένος.

— Αὐτοὺς ποῦ θὰ τονε σπείρουν τὸν Κωσταντῖνο σου, μωρὲ κοῦκκο! Ἔτσι μονάχα φυτρώνουνε Βασιλόπουλα δίχως νὰ σπείρῃς αἷμα;

Ἄνοιξε τότες ὁ οὐρανὸς καὶ τοῦ ἔδειξε τὴν ἀλήθεια τοῦ Παναγῆ Καλογιάννη. Χρόνια τὸ προφήτευε πῶς θὰ φυτρώσῃ ὁ Κωσταντῖνος, μὰ παρέκει ὁ νοῦς του δὲν πῆγαινε.

— Καλά, έρχομαι, τοῦ λέει.

Ἦρθανε στὰ Ψαρά, χώρισε ὁ Παναγῆς ἀπὸ τὸν Καπετὰν Βάγλη, καὶ συντροφεύει μὲ τὸν Καραθανάση.

Ὁ Καραθανάσης εἶχε δυὸ ἀγαπημένα πράματα στὸν κόσμο. Τὴν πατρίδα του, καὶ τὴν κόρη του. Σκοπὸς του εἶτανε ν' ἀρραβωνιάσῃ τὸν Παναγῆ καὶ μὲ τίς δυὸ, κι αὐτὸ ἔκαμε.

Στὴν ἀρχὴ φαίνεται πῶς ὁ Παναγῆς ἀπὸ τίς δυὸ τίς ἀρραβωνιαστικὲς πιώτερο ἀγάπησε τὴ Μαριῶ, νόστιμη Ψαριανοῦλα. Καὶ γύρευε κιόλας καὶ παντρειά.

— Ὅχι ἀκόμα, τοῦ ἔλεγε ὁ γέρος. Νὰ πάρουμε πρῶτα τὴ γολέττα νὰ τὴ δουλέψουμε ἀπατοί μας, κ' ὕστερα μὲ τὸ καλὸ γυρίζουμε στὰ λεύτερα τὰ Ψαρά. Ἡ λευτεριά δὲ θ' ἀργήσῃ. Ξέχασες τί τοὺς κάμαμε τίς προάλλες στὴν Ἐρεσσό;

Ἔμεινε λοιπὸν ἡ Μαριῶ μὲ τὴ γριά της, καὶ σύρανε οἱ δυὸ οἱ καπιτανεοὶ μὲ τὴ γολέττα στὸ πέλαγο.

Βασιλιᾶ μου καὶ Βασιλέπουλο, ἐδῶ τελειώνει τὸ δεύτερο, καὶ τώρα μπαίνουμε στὸ τρίτο τὸ κεφάλαιο τοῦ παραμυθιοῦ. Ἐλπίζω πῶς δὲ βαρεθήκατε, γιατί, ποῦ νὰ ξανάρθουμε πιά νὰ τὰποτελειώσουμε! Μιά καὶ μᾶς μωριστοῦν οἱ δασκάλοι, τρύπα δὲ θὰ μᾶς ἀφήσουν ἀνοιχτὴ νὰ ξανάμπουμε.

Δώδεκα μῆνες δούλευε ἡ γολέττα στὸ πέλαγο, καὶ πηγαίνονταν, πότε μὲ μπαρούτι, πότε μὲ προσιζιά. Ὅπου ἀρμένιζε ἡ ἀριάδα, τριγύριζε κ' ἡ «Ψαριανή» — ἔτσι τὴ βάφτισαν. Καὶ σὰν ἀράζε καὶ ξεφόρτωνε, ἀφορμὴ ζητοῦσε ὁ Παναγῆς ν' ἀνέσῃ, σὲ κανένα πολεμικὸ, νὰ μαζεύῃ τὰ παλικάρια κοντὰ του, καὶ νὰ τοὺς δηγᾶται τίς ἱστορίες του.

— «Τὸν ἔχουμε, τὸν ἔχουμε πιά τώρα στὸ χέρι τὸν Κωσταντάκη» τοὺς φώναζε μιὰ μέρα κάπου κοντὰ στὰ Ψαρά, τότες ποῦ γύριζε ὁ Κανάρης ἀπὸ τὴ Νίο. «Αὐτὸς ὁ Κωσταντάκης θὰ μᾶς φέρῃ τὸν ἄλλον».

Κ' οἱ ναῦτες τονε σηκίωσαν στὸν ὦμο τους ἀπὸ τὴ χαρά.

Αὐτὴ τὴν ἐποχὴ κατέβηκαν κι ἀράξανε στὸ δεξασμένο νησί τους, ὕστερ' ἀπὸ δώδεκα μῆνες δουλειᾶ. Ὁ Παναγῆς τώρα τῆλπιζε πῶς θὰ τὸν ἀφήσῃ ὁ Καραθανάσης νὰ παντρευτῇ, καὶ τοῦ φανέρωσε πάλι μιὰ μέρα τὴ λαχτάρα του.

— Θὰ μοῦ πῆς πῶς τὸν ἔχουμε πιά τώρα τὸν Κωσταντάκη, τοῦ λέει ὁ Καραθανάσης, μ' ἄς κάμουμε ἄλλο ἓνα ταξίδι, καὶ βλέπουμε.

Πηγαίνει τότες ὁ Παναγῆς στὴ γριά τὴν πεθερὰ του, καὶ τῆς λέει:

— Κατάλαθα: ὁ γέρος θέλει νὰ μὲ φήσῃ στὴ φωτιὰ πρῶτα. Φιλῶ λοιπὸν τὸ χέρι σου, καὶ μισεύω.

Ἦθελε νὰ πῆ δυὸ λόγια καὶ τῆς καλῆς του, μὰ ποῦ νὰποκοτήσῃ! Τοὺς καιροὺς ἐκείνους ἡ ἀγάπη δὲν εἶχε μήτε λόγια, μήτε φιλιὰ. Τὸ πολὺ καμιά κρυφὴ ματιὰ.

Ἀποβραδὶς ἐγειναν αὐτὲς οἱ κουβέντες. Καὶ σὰν ξημέρωσε, βλέπει ὁ Καραθανάσης τὸν Παναγῆ γιὰ ταξίδι.

— Ὁρα καλὴ! τοῦ κάνει.

— Αὐτὴ τὴ φορὰ θὰ πᾶς μοναχός σου μὲ τὴ γολέττα, τοῦ ἀποκρίνεται. Ἐγὼ πηγαίνω μὲ τὸν Κανάρη.

— Μωρὲ μίλα καλὰ, τοῦ φωνάζει ὁ γέρος: στὴ φωτιὰ μέσα θὰ πᾶς νὰ πέσῃς;

— Τί νὰ σοῦ πῶ, πατέρα μου, τὴ Μαριῶ δὲ μ' ἀφίνεις νὰ τὴν πάρω ἀκόμα, ἀφησέ με νὰ παντρευτῶ τὴ φωτιὰ.

Καὶ ξεκίνησε μὲ τὰ παιδιὰ τοῦ Κανάρη, ντύθηκε τούρκικα σὰν ἐκείνους, καὶ τραβήξανε γιὰ τὴν Τέvedo.

Σὰ γύρισε ἀπὸ τὸ ταξίδι ἐκεῖνο, εἶτανε λυσσασμένος ἀπὸ τὴ χαρὰ του. Δὲ χόρταινε νὰ τὸ δηγᾶται τὸ ξακουστὸ ἐκεῖνο τερίπι: πῶς τοὺς περίμενε μ' ἀνοιχτὲς ἀγκάλες ὁ Καπετὰν Πασᾶς, θαρρώντας τους γιὰ δικούς του, πῶς τοὺς κατάλαβε ἄμα πῆρε φωτιὰ ἓνα δίκροτο καὶ σὲ λιγάκι τινάχτηκε, καὶ μὲ πόση πρεμοῦρα ἔκοβε τίς ἀλυσίδες νὰ φύγῃ κατὰ τὴν Πόλη. Κ' εἶχε δὲν εἶχε, τὸ γύριζε πάλι στὸν Κωσταντῖνο.

Σὰν τὸ θερὶ ποῦ μιὰ κι ἀπογευτῇ ἀνθρώπινο αἷμα, παίρνει τὰ βουνὰ καὶ τὰ δάση νὰ ξαναβρῆ τέτοιο θῆμα, ἔτσι γύριζε τώρα κι ὁ Παναγῆς μέσα στὴ θάλασσα. Κανένας δὲν τὸν ἤξερε ποῦ βρισκότανε. Παντοῦ ξεφορτωνε, παντοῦ πολεμοῦσε. Δεκατέσσερες μῆνες τὸν εἶχανε γιὰ χαμένο, κι ὁ πεθερός του, κι ὁλο τὸ σπιτικό.

Μιά βραδιά, — εἶταν ἡ παραμονὴ τῆς πρωτοχρονιάς τοῦ εἰκοσιτέσσερα, — νὰ σοῦ καὶ φανερώνεται μπροστὰ τους σὰ νεκρὸς σηκωμένος ἀπὸ τὸν τάφο. Κεφάλι δεμένο, τῶνα τοῦ χέρι ἀκκουμπημένο σὲ θελεῖα κρεμασμένη ἀπὸ τὸ λακμὸ του, κι εἴψη, φλουρί! Τὸν εἶχε φερμένο Μοσκονησιώτικο πέσραμα. Τονε βρήκανε σὲ κάποια ἔρμη ἀκρογιαλιά τῆς Ἀνατολῆς μισαπεθαμμένο. Τὸν ἀφήκαν ἐκεῖ οἱ συντρόφοι του γιὰ νεκρὸ, καὶ δὲν προφτάζανε μήτε νὰ τονε θάψουνε, γιὰ τὴν καλὴ του τὴν τύχη.

— Τώρα πιά ποῦ κατάντησα τέτοιο σκιαχτρο, ποῦ μὲ παίρνετε σεῖς γαμπρό! Τοὺς λέει μὲ τρομαχτικὸ χαμογέλιο, καθὼς στεκότανε μὲ τρεμουλιαστὰ πόδια. Λάτε, στρώστε μου νὰ πλαγιάσω, καὶ νὰ σὰς εὐκηθῶ τὴν καλὴ χρονιά! Ἐγὼ ξημερώνομαι δὲν ξημερώνομαι. Τρεῖς μέρες στὴ βάρκα, καὶ τὸ αἷμα νὰ τρέχῃ, κι ὁλο νὰ τρέχῃ! Ἀπέραντη ἀράδα σταλαματιές, ἀπὸ τὰ Μοσκονησια ὡς τὰ Ψαρά! Ἀχ, καὶ νὰ μπορούσε νὰ τῆνε δῆ αὐτὴ τὴν κόκκινη τὴν ἀράδα ὁ Κωσταντῖνος, ἔταν ταξιδεύῃ καμιά μέρα στὸ πέλαγὸ του!

Καὶ πλάγιασε ὁ Παναγῆς Καλογιάννης, κ' ἔπεσε σὲ μεγάλο βύθο, κι ἄρχισε νὰ παραλαθῇ. Ὅλη τὴ νύχτα εἶτανε στὸ πόδι οἱ δικοὶ του. Ὁρες ὡρες ἐρχότανε στὰ συλλογικά του, καὶ γύριζε κ' ἔλεπε μιὰ τὴ Μαριῶ καὶ μιὰ τὸν πατέρα της, σὰ νὰ τονε ρωτοῦσε ἂν ἔπρεπε νὰ τὴ βλέπῃ μὲ τέτοια χάλια.

Σὰν ξημέρωσε, ἄρχισε ὁ Παναγῆς νὰ συνεφέρνῃ λιγάκι. Στέλνει τότες ὁ Καραθανάσης καὶ φωνάζει τὸν Παπᾶ. Ἔρχεται ὁ Παπᾶς, κοιτάζει τὸν ἄρρωστο, καὶ τοιμάζει τὴ Μετάληψη.

— Ἀπάνω στὴ Βλόγηση, Παπᾶ μου, κάνει ὁ

γέρος, τοῦ δίνεις καὶ τῇ Μετάληψῃ. Καιρὸ νὰ χά-
νουμε δὲν ἔχουμε.

Γυρίζει ὁ Παπᾶς καὶ τονε βλέπει τὸ γέρο ξερός.
— Πάντρευέ τους, σοῦ λέω, Παπᾶ μου, καὶ
γλήγορα γλήγορα.

Βάζει λοιπὸν τὸ πετραχήλι τοῦ ὁ Παπᾶς, καὶ
τοὺς στεφανώνει.

Ἄπὸ κείνη τὴν ὥρα ἄρχισε καὶ καλλιτέρευε ὁ
σακατεμένος ὁ Παναγῆς.

Βασιλιᾶ μου καὶ Βασιλόπουλο, ἄλλο ἓνα κεφά-
λαιο, καὶ τελειώνουμε.

Ἐξῆ μῆνες ἔκαμε ὁ Παναγῆς νὰ πάρῃ ἀπάνω
του. Εἶτανε μιὰ καλοκαιρινὴ πρωϊνὴ, εἰκοσιμιὰ τοῦ
Θεριστῆ, καὶ μπόρεσε πρώτη φορά νὰ βγῆ ὡς τὸ
κατώφλι μὲ τῇ Μαριῶ, καὶ νὰ καθίσῃ νὰ δῆ τὸν
ἥλιο ποῦ ἔβγαινε. Ὁ γέρος ἔλειπε ἀποβραδὶς στὸ
Παλιόκαστρο, μαζὶ μᾶλλους πολλούς. Ἡ γριά συ-
γύριζε μέσα, καὶ τὸ νιόπαντρο ζευγάρι ἔκαμνε κου-
δέντα μὲ τοὺς γειτόνους. Ἄξαφνα ἀκούγονται ἀπα-
νωτὲς κανονιῆς ἀπὸ τῇ θάλασσα. Εἶταν τὰ καράδια
τοῦ Χοσρέφη, καὶ καλημέριζαν τὰ Ψαρὰ τὴν ἀξέ-
χαστη ἐκείνη αὐγῇ.

Ὅλοι τους σηκωθήκανε στὸ ποδάρι, ἔξω ἀπὸ τὸν
καημένο τὸν Παναγῆ· πετιοῦνταν ἀπὸ παντοῦ νὰ
δοῦν τί τρέχει. Δὲν περνάει πολλὴ ὥρα καὶ βλέ-
πουν τούρκικες σημαῖες ἀπάνω στὰ βουναράκια,
κατὰ τὸ Φτελιό. Αὐτὸ τοὺς ἄνοιξε τὰ μάτια τοὺς
δόλιους τοὺς Ψαριανούς.

Σὰν κοπάδι ξεκίνησαν κατὰ τῇ θάλασσα νὰ γλυ-
τώσουν. Καὶ μέσα στὸ τρομασμένο ἐκεῖνο τὸ κο-
πάδι ἔδλεπε καὶ τῇ δύστυχῇ τῇ Μαριῶ μὲ τὸν
Παναγῆ τῆς στὸν ὄμο, κ' ἡ μάννα κατόπι. Τοῦ κά-
κου κατὰζουν ἀπὸ παντοῦ νὰ δοῦν καὶ τὸ γέρο. Ὁ
γέρος, ἐκεῖ ποῦ εἶταν, δὲν μπόρουσε νὰ βγῆ.

Πλάκωνε ἡ Τουρκαρδανιτὰ ἀπὸ τὰ καράδια τοῦ
Χοσρέφη, πλάκωνε, καὶ σὰ θεριὰ τοὺς κυνηγοῦσαν
τοὺς Ψαριανούς. Κανένας δὲν καλογορικοῦσε ποῦθε
ξεφύτρωσαν τόσοι Γενίτσαροι. Ἄκόμα λίγη ὥρα, καὶ
ζύγωναν, καὶ τοὺς ἐπιαναν ἔλους τοὺς κακόμοιρους
τοὺς νησιώτες.

— Τράβα κατὰ τὸ γιαλὸ, φωνάζει ὁ Παναγῆς.
Ἴσια στὸ γιαλὸ! Ἔτσι μπορεῖ νὰ τσακώσουμε κα-
μιὰ βάρκα.

Κατεβήκανε στὸ γιαλὸ. Πατεῖς με πατῶ σε ὅπου
τύχαινε βάρκα. Ἀνέβαιναν ὡς τὰ μεσοῦρανα οἱ φωνές.

— Μωρ' αὐτὴ ἡ δουλειὰ δὲ θὰ βγῆ πέρα ἔτσι,
λέει τῆς Μαριῶς ὁ Παναγῆς. Βάλε μένα κάτω, καὶ
τρέχα ἐσὺ μὲ τῇ μάννα, καὶ μὴ φοδᾶσαι. Πρώτη
φορά δὲν εἶναι ποῦ ἐγὼ βρέθηκα μὲς στὰ νύχια
τους. Βάλε με κάτω, σοῦ λέω· ἀκούς; Ἡ μ' ἀφι-
νεῖς κάτω, ἢ σοῦ σφίγγω τὸ λαιμὸ καὶ σὲ πνίγω.

— Πνίξε με, νὰ γλυτώσης· μουρμουρίζ' ἡ
Μαριῶ.

— Τρέχα λοιπὸν, ἴσια στὴ θάλασσα. Βάρκα δὲν
ἔμεινε, ἐφυγαν ἔλες καὶ πᾶνε. Ἴσια στὸ γιαλὸ, καὶ
μᾶς πιάσανε. Σκλάβο θὰ σὲ πάρουν, καημένη, κι
ἀλλοίμονό σου! Στὸ γιαλὸ, στὸ γιαλὸ, κι ὁ Θεὸς
μαζὶ μας! Ἔτσι, γειά σου, στὰ βαθιὰ νερά. Στάσου
μιὰ στιγμῇ. Τὸ Κωσταντινάτο σου! Ποῦ εἶναι τὸ
Κωσταντινάτο σου; Στὰ χέρια μου, στὰ χέρια μου

βάλτο. Ὅχι, φίλησέ το πρώτα. Δός μου το τώρα καὶ
μένα νὰ τὸ φιλήσω. Ἡ μάννα! Ποῦ νὰ εἶναι ἡ
μάννα! Ἄχ, τὴν πρόφταξαν τὴν ταλαίπωρη! Βλέπε
βλέπε πίσωθὲ τῆς νὰ βρῆ τὸ γέρο, τὴν ἐπιασαν τὰ
σκυλιὰ! Δὲ θὰ τῆς χαρίσουν τῇ ζωῇ τῆς κακόμοι-
ρης! Βούτηξε τώρα, Μαριῶ μου, ἀγάπη μου! Βού-
τηξε καὶ μᾶς σημαδεύουν. Ἔμπα καὶ σὺ, χρυσὸ
μου Κωσταντινάτο, καὶ κρύψου στὴ θάλασσα. Ἡ
ὥρα σου δὲν ἦρθε ἀκόμα. Μὰ θάρθη θάρθη ἡ ὥρα
σου...

Καὶ πνίγηκε ἡ φωνὴ τοῦ μέσα στὰ κύματα.

Δὲν ἄργησε κι ὁ γέρος νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ
ἀπ' ἄλλο, πὸ μαῦρο δρόμο. Πέρασε μὲ χίλιους συν-
τρόφους τοῦ ἀπὸ φλόγα κι ἀπὸ καπνὸ, καὶ πετά-
χτηκε στ' ἀψηλὰ, νὰ βρῆ τῇ λευτεριᾷ ποῦ ἡ γῆς
τοῦ ἀρνῆθηκε.

Βασιλιᾶ μου καὶ Βασιλόπουλο, νὰ μὲ συμπαθή-
στε ποῦ σὰς κράτησα τόσην ὥρα. Δὲν τὸ εἶχα
σκοπὸ νὰ τὸ κάμω τόσο μεγάλο τὸ παραμῦθι μου.
Μὰ μποροῦσε νὰ εἶναι καὶ μεγαλύτερο. Μποροῦσε
νὰ εἶναι καὶ παραμῦθι ποῦ νὰ δηγγᾶται τέτρακόσω
χρόνων ὄνειρα, ἐλπίδες, πίκρες καὶ βάσανα. Μπο-
ροῦσε νάχῃ ἡρωὰ τοῦ ὅλη τῇ Ρωμισούνη, καὶ σκηνῇ
τὴν ἀπέραντη τῇ χώρα ποῦ ἀντιᾶλληξαν τέτοιες
λαχτάρεις καὶ στεναγμοί.

Εἶναι γραμμένο αὐτὸ τὸ θλιβερὸ παραμῦθι σὲ
κάθε ρωμαϊκῇ καρδιᾷ μ' αἷμα καὶ μὲ φωτιά. Μὰ
κανένας δὲν μπόρεσε νὰ μᾶς τὸ βάλῃ ἀκόμα σὲ λό-
για, καὶ νὰ φανερώσῃ πόνους ποῦ κρύβονται μέσα
στὰ σωθικά μας.

Καὶ τὴν ἄς προφητέψω καὶ γὼ μὲ τὸν Παναγῆ
Καλογιάννη πὼς θὰ μᾶς ἔρθῃ Ἐκεῖνος ποῦ θὰ τὸ
καταστρώσῃ τὸ μεγάλο καὶ τὸ λαμπρὸ αὐτὸ παρα-
μῦθι, ἀπαράλλαχτα καθὼς μᾶς ἦρθε κι ὁ Κωσταν-
τίνος. Θὰ κατέβῃ αὐτὸ τοῦράνιο τὸ ποῦλι καὶ θὰ μᾶς
κελαιθῆσῃ, ὅταν ἔχει ὁ τόπος ἀγέρι, ἥλιο καὶ πρα-
σινάδα.

Μὰ τὰ μεγάλα αὐτὰ τὰ καλὰ, θάρθουνε μοναχὰ
τους; Θὰ τὰ φέρῃ τὸ Βασιλόπουλό μας; κανένας
ἄλλος ἀπόγονός του; Τὸ Ἔθνος; Οἱ Φράγκοι; Τί-
ποτις ἀπ' αὐτά. Θὰ τὰ φέρῃ ἡ Ἄρεισι, ἡ παλικα-
ριὰ, ἡ ἀθάνατη ἡ Θεὰ ποῦ κατέβηκε χίλιες φορές
καὶ μᾶς τῇ γλύτωσε τὴν πολυπαθιασμένη τῇ Ρω-
μισούνη.

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

—ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ (μὲ εἰκόνες τοῦ κ. Ν.
Λύτρα).

—Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑΣ (μὲ εἰκόνες
τῆς Κας Σοφίας Λασκαρίδη).

Τυπώθηκε στὴ Λόντρα, σὲ διαλεχτὸ χαρτὶ καὶ εἶναι
καλλιτεχνικὰ δεμένο.
Πουλιέται στὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς «Ἐστίας» δρ. 3,50.

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,"

• ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

Διευθυντής : Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Συντάχτης : Ν. Α. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ : ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ, 'Αρ. 2, ΑΘΗΝΑ.

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ : Για την Ελλάδα και για την Κρήτη δρ. 10. Για το εξωτερικό δρ. χρ. 12 1/2. —Για τις επαρχίες δεχόμαστε και τρίμηνες συνδρομές (3 δρ. την τριμηνία).—Κανένας δὲ γράφεται συνδρομητής ἢ δὲ στέλει μπροστὰ τῆ συνδρομῆ του.

20 ΛΕΦΤΑ ΤΟ ΦΥΛΛΟ. 20.—Τὰ περασμένα φύλλα πουλιούνται στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμῆ. **ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ** στὴν Ἀθήνα σ' ὅλα τὰ κιόσκια, καὶ στὶς ἐπαρχίες στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Συντεχνιακὴ σαλάτα—Ἡ ἀρρώστια μας—Σοφία μὲ μαγκούρα—Οἱ μπράβοι—Ὁ λοχαγὸς ποιητής.

ΔΕΝ μπορούμε νὰ συχαροῦμε τὶς Συντεχνίες γιὰ τὴ ρούσικη σαλάτα πού κατασκευάσανε καὶ πού λογαριάζουνε νὰ μᾶς τὴ σερβίρουνε μὲ τὴν Ἐθνοσυνέλευση. Θέλουμε νὰ ποῦμε γιὰ τὴ λίστα τῶν ὑποψηφίων τους, γιὰ κείνους πού νομίδανε οἱ Συντεχνίες πὼς μποροῦν καὶ πρέπει νὰ μποῦνε μέσα στὴν Ἐθνοσυνέλευση—γιὰ νάντιπροσωπέψουνε τί; Τὶς Συντεχνίες; Ὅχι βέβαια, ἀφοῦ κανένας τους δὲν εἶναι βγαλμένος μέσα ἀπὸ τὶς Συντεχνίες, δὲν εἶναι δηλ. ἐργάτης ἢ ἔμπορος, ἢ βιομήχανος, παρὰ ὅλοι τους εἶναι δικηγόροι καὶ πολιτευόμενοι καὶ ἀνεξάρτητοι—ἀφοῦ κατάντησε καὶ τὸ τελευταῖο ἐπίθετο τώρα τώρα ἐπάγγελμα καὶ αὐτό.

Ἀπὸ τὶς Συντεχνίες κάτι ἄλλο περιμέναμε. Ὅχι νὰ πολιτικολογήσουν καὶ νὰ μᾶς ποῦνε ποιούς πρέπει νὰ ψηφίσουμε, μὰ νὰ συναγρικηθοῦνε μετὰξὺ τους καὶ νὰ διαλέξουνε δυὸ τρεῖς, τοὺς καλύτερους, μέσα ἀπὸ τὰ σπλάχνα τους τὰ ἴδια, πού νὰν τοὺς ὑποστηρίξουνε στὶς ἐκλογές, γιὰ νὰ μποῦνε ἐστὶ μέσα στὴν Ἐθνοσυνέλευση καὶ δικοὶ τους ἀντιπρόσωποι, νὰ διαφεντέψουν τα δίκια τους.

Ἐτοί, θαρροῦμε, ἔπρεπε νὰ φερθοῦν οἱ Συντεχνίες γιὰ νὰναι σοδαρή ἢ ἀπόφασή τους καὶ γιὰ νὰ μὴν ἀκούσουν ὅσα, σωστά τούτη τὴ φορά, ἀκούσανε ἀπὸ τὸν Ἀθηνιώτικο τύπο.

•

ΜΑ καὶ οἱ Συντεχνίες ὑποφέρουν ἀπὸ τὴν ἴδια Ρωμαϊκὴ ἀρρώστια, νὰ νομίζει δηλ. ὁ καθένας μας πὼς εἶναι σὲ θέση νὰ διευτύνει τοῦτο τὸ Κράτος καὶ νὰν τὸ σώσει.

Κ' ἔτσι, μὲ τὸ νᾶχει τὸ Κράτος μας πολλοὺς σωτήρες, πάει κατὰ διαόλου.

•

ΜΙΑ μαγκουριά, μιὰ γερὴ μαγκουριά, ἔφαγε κατακέφαλα τὴν Κεριακὴ τὰ μεσάνυχτα ὁ Διευθυντής τῆς Ἀκρό-

πολης, καὶ πού πήγαινε σπῆτι του. Τὶς προάλλες καὶ ὁ ἀρχισυντάχτης τῆς Ἀκρόπολης ξυλοφορτώθηκε δολοφονικώτατα. Κι ὁ λόγος—γιατί, λέει, ἦ Ἀκρόπολη τάβαλε μὲ μερικὸς καθηγητὲς τοῦ Πανεπιστημίου πού τοὺς θαρρεῖ—μπορεῖ δὲ καὶ νᾶναι—ξυλοσκίστες.

Καὶ οἱ ξυλοσκίστες, φυσικά, γιὰ νὰποδείξουνε τὴν ἐπιστημονικὴ τους ἀξία δὲν ἔχουν ἄλλο ὄπλο ἀπὸ τὴ μαγκούρα.

Ὡστόσο τὸ Κράτος αὐτὸ λέγεται Ἀἰελεύθερον Συνταγματικὸν Κράτος καὶ θάρθοῦνε μεθαῦριο μέσα στὴν Ἐθνοσυνέλευση οἱ ἀντιπρόσωποι του νὰ σαλιαρίσουνε γιὰ εἰλευθερία καὶ γι' ἄλλα τέτια κουρορίξαλα, ἐνῶ μᾶς λείπει καὶ θὰ μᾶς λείπει γιὰ πολὺ ἔκτομα τὸ πρῶτο στοιχεῖο τῆς Ἀἰελευθερίας, ἡ εἰλευθερία τοῦ λόγου.

*

ΝΑ καὶ τὸ χαρακτηριστικὸ αὐτὸ ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη τῆς Τρίτης :

- «— Ζῆς σὲ κράτος ;
- Ζῶ.
- Βασιλεῖα ἔχεις ;
- Ἐχω.
- Κυβέρνηση ἔχεις ;
- Ἐχω.
- Ἀστυνομία ἔχεις ;
- Ἐχω.
- Σύνταγμα, εἰλευθερίαν ἔχεις ;
- Ἐχω.
- Φόρους πληρώνεις ;
- Πληρώνω
- Μπράβους ἔχεις ;
- Δὲν ἔχω.
- Τότε τίποτε δὲν ἔχεις.»

*

ΠΟΙΗΤΗΣ τοῦ Στρατοῦ, μὲ βαθμὸ ἠλοχαγοῦ καὶ μὲ μιστὸ 300 δρ. τὸ μῆνα διορίστηκε ὁ κ. Φωκίος Πανᾶς. Μπράβο του καὶ μπράβο καὶ τοῦ Ζορμπᾶ πού ἐνέργησε νὰ ψηφιστεῖ ὁ ἠλίθιος αὐτὸς νόμος ἀπὸ τὴ Βουλὴ γιὰ νὰ ξεπληρώσει ἔτσι ἕναν Πινδαρικό—γιατί ὄχι Πανικό;— ὕμνο πού τοῦ ἀφείρωσε ὁ κ. Πανᾶς «διὰ τὴν ἐν Γουδίῳ δρᾶσιν του».

Γιὰ νὰ κρατηθεῖ τώρα κάπια ἀναλογία, πρέπει ὁ κ. Μηνᾶς Τραμπακουλόπουλος νὰ διοριστεῖ Συνταγματάρχης ποιητῆς καὶ ὁ κ. Ματσούκας, μεθαῦριο πού θὰ μᾶς γυρίσει μὲ τὸ καλὸ ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ, νὰ γίνῃ ἀρχιστράτηγος ποιητῆς—καὶ τρέμετε, Βούργαροι !

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΤΕΣΣΕΡΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ

Μαρία ἡ Πενταγιώτισσα—Ὁ Κομήτης τοῦ Χάλλη—Τὸ κρίμα τῆς μάννας—Ἡ Βασίλω τοῦ Χαρεντᾶ.

Στὸν τόπο μας συνηθίσαμε νὰ λέμε κάθε χοντροκομμένο, μπόσικο, πρόχειρο καὶ κακότεχνο θεατρικὸ ἔργο : λαϊκό. Αὐτὸ δείχνει γενικὰ τὴν κατάσταση τῆς ἀμορφωσίας πού βρίσκεται τὸ κοινωνικὸ

μας εγώ, κι ακόμα τήν περιφρόνηση πού δείχνουν οί τάχατες γραμμικιζούμενοι του σημερινού καιρου για τό λαό, παλονοντάς τον γι' άσκέοι άξιο μονάχα για χρηματική έκμετάλλεψη. Μ' αὐτή τήν ιδεολογία δυό γνωστοί δημοσιογράφοι, ο Σταθόπουλος κι ο Κυριακός, έγραψαν κι άνέβασαν στή Θέατρο τής Νεάπολης με τό θίασο τής Βασιλείας Στεφάνου, έργο μ' έλληνική ύπόθεση, τή «Μαρία Πενταγιώτισσα», με φουστάνελλα, χαντζάρια, ντουφέκια, χορούς, άττετα και σοβαρά σκηνηκά κόλπα, με πραγματισμούς και λυρισμούς, με φιλοσοφίες του γλυκού νερού και πατριωτικές φωνές, έλπίζοντας να θυμώσουν με κάθε γτυπητή χοντροκοπιά τον άνίδεο κοσμάκη, και να περάσουν τ' άποτελέσματα τής φιλολογικής υπεροπαντιάς τους για δραματικά πράματα και θάματα. έλπίζοντας και τό βραβείο του 'Αβερύφειου άγώνα να πάρουν, κ' έτσι να γελάσουν τελειωτικά κάτω από τά μουστάκια τους με τήν κουταμάσα ενός άμορφου και χαμένου κοινού κ' ενός Τύπου άξιου με τά όλα του να κοροϊδεύεται από τον κάθε επιτήδειο.

*

Δημοσιογραφικό φροῦτο τής έποχής μας είναι και τό επάγγελμα του έξυπνου. Κ' έτσι ο κ. Τιμος Μωρχιτινής είναι καταδικασμένος από τήν άπαίτητη του ανοήμονος κοινού και τής γενναίας φρουράς να γράφει έξυπνα ποιήματα, έξυπνα χρονογραφήματα κ' έξυπνα θεατρικά έργα. Το τελευταίο του «Ο κομήτης του Χάλλεπ», έπιθεώρηση στα γεγονότα του τελευταίου καιρου μας, που παίχτηκε στή «Νέα Σκηνή» από τό θίασο τής κυρίας Μαρίας Κοτοπούλη, μας φανέρωσε πως ή Ξυπνάδα του συγγραφέα του θέλει φορεσκάρισμα. Ο τρόπος τής παραγωγής των καλαμπουριών που διασκέδαζε τους άγαθούς 'Αθηναίους από τις μέρες του Μπαίπη του 'Αννινου, φαίνεται σαν κάπως να χρεωκόπησε τουλάχιστο για μιá τάξη τής κοινωνίας μας που άρχισε να ξεστρωώνεται. — Μά τί φταίει ο κοσμάκης να του διαστρέφουν τό γούστο, να του χαλάνε τή νόνη, να του γιοιζούν τό τσεχέλο, με τά έλαφρά τάχατες, τά πεταχτά, τά χωνευτικά άστειχ, που στήν ούτια τους είναι τά πιό βλαβερά, τά πιό άνόνητα, τά πιό μπόσια μέσα για να τονε τραβούνε στο θεατρο; Κκι δε νοιώθουνε, συγγραφιάδες και θιασάρχες, πως δουλεύουνε έτσι για τ' όριστικό ρήμαγμα του Ρωμαίικου θεατρο; Τι κι αν για τήν ώρα τά ταμεία τους πιάνουν λίγους παράδες; Θάρη μερχ που τό έπιπόλαιο κοινό διαστρεμένο από τά τέτοια θα γυρέψη παλιάτσους και τούμπες και τότες να ιδούμε.

Κι άλλότες τό είπαμε. Κάμετε τον πολή λαό,

τον άγνό λαό, τον άποτραβηγμένο σήμερα, να διαφερθή για ένα άξιο ρωμαίικο θεατρο, και τότες όλες αὐτές οί ένεσες για τ' άδειανά ταμεία σας με τους «Κομήτες του Χάλλεπ», θα σταθούν περιττές.

*

«Τό κρίμα τής μάνας», δράμα σε τρεις πράξεις του κ. Παντελή Χόρν, παίχτηκε τις προάλλες στο θεατρο τής Νεάπολης. Ο Βόλφης άπατημένος από τή γυναίκα του μ' έναν άγνωστό του, τή διώχνει από τό σπίτι του. Ύστερα από καιρό που ή κόρη του Ρόζα πιάνεται από τον άντρα της Γιώργη σ' έρωτική συνάντηση μ' έναν τρίτο, μαθαίνει από τήν ίδια τή διωγμένη γυναίκα του ο Βόλφης, σε μιá τραγική σκηνή, πως τον άπάτησε αὐτή στα περασμένα χρόνια με τον ίδιο τό γαμπρό του Γιώργη, που άγριεμένος τώρα ζητά να σκοτώση τή Ρόζα, και που πέφτει συντριμένος από τή φοβερή αποκάλυψη.

Τό ξετύλιμα του μύθου σ' αὐτό τό δράμα του κ. Χόρν περπατά γοργά, μα όχι και χωρίς βιάση. Συμμαζωμένε, στενοχωσοειμένα τά πράματα για να καταφέρει τις λογής λογής σκηνές ο συγγραφέας. Καταλαβαίνει από σκηνηκή τέχνη, πασιζει να τήν εφαρμόση, μα δεν μπορεί. Δεν έχει δύναμη να κρατηθή εκεί που πρέπει. Οί πιό καλές σκηνές του ξεφεύγουν από τά χέρια, και πέφτουνε σε κοινοτοπίες. Μιá έπιπολαιότητα, ένα βιάσιμο, κάτι άταχτο, ανακατωμένο, άσυγύριστο, άμελέτητο, έλαφοό χαραχτηρίζει τή δουλειά του κ. Χόρν. Μά ή δραματική τέχνη κάθε άλλο μπορεί πκρά να ζευγώνει με τέτοια ύστερήματα. Είναι ή τέχνη που για να σταθή στα πόδια της θέλει τελειότητα. Μά τάχατες τί άλλο είναι κάθε δημιουργία πκρά μιá τελειότητα :

Όλο τό δράμα περνά από πάνω μας, χωρίς να μας άγγίξει ή πνοή τής τραγικότητας, και μονάχα μιá κρύα ψεύτικη και τεχνητή συγκίνηση φαμπρικάρει ο συγγραφέας, χωρίς και να μπορέση να τήν άδράξη τό θεατρο. Όσο για τή βάση του έργου, για τήν ψυχολογία του και για τήν πραγματικότητα του μύθου του δεν άξίζει να μπορούμε στα καθέκαστα.

*

Τά ίδια έλαττώματα βρίσκονται και στο άλλο έργο του κ. Παντελή Χόρν «Η Βασίλω του Χαρεντά», δράμα σε μιá πράξη, παιγμένο κι αὐτό στο θεατρο τής Νεάπολης. Ο διάλογος ιδώ είναι πιό φυσικός και πιό στρωμένος. Μά δε, τι θέλει να πη ο συγγραφέας με τό έργο τουτο, δεν τό κατα-

φέρνει. Ἡ Βασίλω, κόρη τοῦ ἀρματωλοῦ γέρο Χαρεντᾶ, παντρεύεται ἕναν καλαμαρᾶ, τὸ Λασουζή. Ὑστερα ποὺ ἀνακαλύφτει πὼς αὐτὸς προδίνει τὴν πατρίδα, τὸν ἀφίνει καὶ μετὰ τὴν εὐκὴ τοῦ πατέρα της φεύγει μετὰ τὸν ἀντρωμένο ἀρματωλὸ Νάσο. Ποῦ τὸ δραματικὸ ἐνδιαφέρον; Ποῦ ἡ θέρμη καὶ ἡ συγκίνηση;

Ὁ κ. Χόρν φάνηκε στὸ δραματικὸ μας στερέωμα σαρκώνοντας καινούριες ιδέες καὶ δίνοντας μύριες ἐλπίδες. Σεγλύστρησε ἡμῶς εὐκολὰ στὸν ἀνοστρωμένο δρόμο τῆς ρουτίνας, καὶ τώρα τοῦ δόθηκε ἡ μοίρα νὰ ξακολουθᾷ τὴν παράδοση ποὺ μᾶς ἄφισαν οἱ μακαρίτες Ἀντωνιάδης, Ζάννος, Ἀμπελάς, Καλοσύτης, Νικολάρας καὶ Πολύβιος Δημητρακόπουλος.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ

ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ. — Ἀπὸ τὸ Δέλτα τοῦ Νείλου ἔφτασε, σὺ μιστριώτηδες, στὴν Ἑλληνικὴ Ἐπιθεώρησης (Ἰουνίος) τῆς Δεσποινίδας Εὐγενίας Ζωγράφου, ἡ ἀπαντηχοῦσα τοῦ κ. Μιχ. Σ. Κέπετζι, «διαπρεποῦς μέλους τοῦ Διεθνoῦς Ἐφειτείου» γιὰ τὸ «γλωσσικὸν ἔγκλημα».

Δὲν μπορεῖ ὁ κατῆ-ἐφέντης νὰ κόψῃ κεφάλια, καὶ γι' αὐτὸ δηλώνει πὼς κόβει τὴ συντρομὴ του ἀπὸ κάποιον, λέει, περιοδικὸ ποὺ γράφεται: σὲ ἀναρχικῆ γλώσσα. Καὶ λέει: — «Ἄν ἡ τάσις πρὸς ἐθνικὴν ἀποσύνησιν ὑφίσταται [τί;] ἤδη παρὰ τισιν (ἔχουσα διαφόρους λόγους), οὐδεμίαν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ ἐπιταχυνθῆ διὰ τῆς κατακλιτροφῆς τῆς Ἑνιαίας Ἐθνικῆς γλώσσης, τῆς καταληπτῆς ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων — ἐκτὸς τῶν ἀγρχμμάτων. Πρόδηλον δ' ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐπιτραπῆ ὅπως τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους ἐξαρτηθῆ ἀπὸ τὰς φαντασιοπληξίαις ὀλιγῶν ἀγρχμμάτων ἢ ἐρκασιτεχνῶν». — Δηλαδῆ, ὁ κ. Κέπετζις εἶναι ἐρασιτέχνης δ.καστῆς καὶ εἰδικώτατος γλωσσολόγος. Καὶ δὲν εἶναι διόλου ἀγράμματος, ἀφοῦ γράφει γράμματα μετὰ πολυτιμῶν ὀργων καὶ ἀξισύνας καὶ ἐπιτάχυνσιν, καὶ ὑφίσταται [τὰ ἐγκώμια τῆς Ἑλλ. Ἐπιθεώρησης]. Στὸ φετφά τοῦ κύρ-κατῆ ἀπάντησε μ' ἕνα παληκαρῆσιο γράμμα τοῦ στὸν «Ταχιδρόμο» τῆς Ἀλεξάντρας ὁ κ. Γ. Πηλαδάκης τῆς «Νέας Ζωῆς».

ΣΤΟ ΒΟΛΟ. — Ἀπὸ ἕνα ἄρθρο τῆς «Θεσσαλίας» (16 Ἰουνίου) μετὰ τίτλο «Τὸ Ἀνώτερον Παρθενագωγεῖον» καὶ ὑπογραφή Ἀλδεβαράν:

«Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ σχολαστικοὶ καὶ κοντόφθαλμοὶ σὲν λύκοι οὐρλιάζουσι καὶ σὲν τίγρεις ἐφορ-

μοῦν κατὰ πάσης ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως. Οἱ νεκροὶ ὅμως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναστηθοῦν. Καὶ ἡ μυροβόλος τῆς ζωῆς αὔρα ποὺ μᾶς περιζώνει δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ νικήσῃ. Καὶ ἀπόδειξις αἱ προχθεσιναὶ ἐξετάσεις τοῦ Ἀνωτέρου Παρθενագωγεῖου...»

Καὶ περιγράφοντας τὴ μέθοδο τῆς διδασκαλίας, ποὺ εἶδειξε ἐργασία θετικὴ καὶ σοβαρὴ «καὶ ὄχι ὅπως εἰς τὴν ψευτοκλασσικὴν ἐκπαίδευσιν μᾶς συμβαίνει ἐπιπόλαια πασσαλείμματα», προσθέτει τὸ ἄρθρο:

«Ἐν τέλει ἡ ἐντύπωσις ἀπὸ τὴν ὠραίαν αὐτὴν ἑορτὴν τῶν ἐξετάσεων ἦτο τόσο μᾶγος, τόσο γοητευτικὴ, ὥστε ὁ ἀκρατῆς ἀποχωρῶν αὐτῆς δὲν ἤμποροῦσε παρὰ νὰ ἀνακράζῃ:

«— Σπάτε τις πόρτες τις βαρεῖες τῆς μούχλας καὶ τῆς σπύρας ποὺ δεσμεύουσι τῶν παιδιῶν μᾶς τὰ μυαλά. Ρίξτε στὴ θάλασσα τοὺς Μιστριώτηδες καὶ τοὺς λοιποὺς μεγάλους δασκάλους (γράφε μπόγιες) τοῦ ἔθνους. Δόστε τὴν ἐλευθερίαν στὸ πνεῦμα τῶν παιδιῶν καὶ λύνοντες τὸν ἀπείσιον γλωσσόδετη ποὺ τὰ δεσμεύει, ἀφήστε τα στὴ μητρικὴ τους γλώσσα νὰ μᾶς ποῦν τί αἰσθάνονται καὶ τί ποθοῦν καὶ δόστε τοὺς τῆς ζωῆς τὰ δῶρα, τὰ ὅποια ὁ σχολαστικισμὸς καὶ ἡ ψόφια τῶν περασμένων γλώσσα τοὺς κλείβουν.»

ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ. — «Κυνικὰ καύματα» καὶ λυσσαζῆσανε τὰ μαντρόσκυλλα τῆς Καθαρεύουσας. Ἄφορμῆ τὸ Πρότυπο Σκολεῖο καὶ τὸ ἄρθρο ποὺ ἔγραψε γι' αὐτὸ ὁ κ. Κ. Τοπάλης. Βγῆκε ἀόψι μὲν, ἀλλὰ ἰοῦν ἐσχηκῶς μ' ἕνα του γράμμα στὴν «Ἀθηναίκα» (14 Ἰουνίου), ὁ μιὰ φορὰ λόγιος καὶ βουλευτῆς κ. Μιλτ. Καβχλιερᾶτος νὰ τὸν εἰρωνευτῆ. Ὁ κ. Περ. Ι. Καραπάνος, ἀπ' τοὺς ἰδρυτῆς τοῦ Σκολεῖου, δικαιολόγησε τὴ συμμετοχὴ του (ἴδια ἐφημερίδα, 17 Ἰουνίου). Σεσπάθωσε τότες ὁ κ. Ἀνδρέας Ν. Σκιας γιὰ νὰ μᾶς πῆ τὰ συνηθισμένα του, πὼς αὐτὸ ἐπίσημος γραφομένη γλώσσα οὐδέποτε ταίτιζεται μετὰ τὴν ἡμιλουμένην» (ἴδια ἐφημ. 19 Ἰουνίου). Μετὰ δεῦτερον ἀπέραντο ἄρθρο τοῦ ὁ κ. Γ. Χατζηδάκης (ἴδια ἐφημ. 20 Ἰουν.) μᾶς ξανάπε τίς γῶμες του γιὰ τὴν ἀπλοποίησιν τῆς «γραφομένης». Σεμύτισε ὁ κ. Φιλίας Φόγγ στὸς «Καιροὺς» (21 Ἰουνίου) νὰ δώκῃ δίκιο στὸν κ. καθηγητῆ «ποῦ βάζει εἰς τὴν θέσιν τῆς τὴν ἀρχαίαν καὶ εἰς τὴν θέσιν τῆς τὴν μαλλιαρῆν» καὶ νὰ μᾶς μάθῃ πὼς «Ἐθνικὴ γλώσσα εἶναι ἐκείνη ποῦ μεταχειρίζομεθα καθ' ἡμέραν εἰς αὐτὴν τὴν τόσο περιφρονημένην δημοσιογραφικὴν ἐργασίαν». Μετὰ δεῦτερον ἄρθρο τοῦ («Ἀθηναίκα», 22 Ἰουνίου) ἀπάντησε ὁ κ. Κ. Τοπάλης

στούς κκ. Σκιας και Χατζηδάκη. Στο άναμεταξύ καυγας γενότανε άνάμεσα α'Εστία» και α'Αθηναϊσ ποιός πρέπει νά πάρη δίπλωμα για τήν άνακάλυψη του όρου «μαλλιαρός». 'Η α'Ακρόπολη» ώς τόσο σύντομα και καθρά μάς είπε πώς τά πολλά λόγια είναι περιττά, πώς τó ζήτημα είναι τόσο μεγάλο για τó έθνος, ώστε νά όργανωθῃ κόμμα γλωσσικό στη Βουλή και νά πιάση ατόν ταύρον από τά κέρρατα», δηλ. τήν καθαρύουσα (23 'Ιουνίου). Πήδηξε στο άλώνι και τó «Σεριπ» (24 'Ιουνίου) και πρόσταξε τόν ύπουργό τών 'Εξωτερικών, άν καταλάβουμε καλά, νά πάψη τόν κ. Πετροκόκκινο γιατί άνακατεύτηε με τó Πρότυπο Σκολειό. Και νά τó βραύ πυροβολικό, ό κ. Μιστριώτης μ' ένα του γράμμα στο α'Ευπρόσ» (24 'Ιουνίου), βροντάει πώς εθανεν ή δουλική γλώσσα και ζῆ μόνον εν τισιν άρχαίσις καπηλειοίς. Και ούτοι δυωσ (οί καπηλειοί, φυσικά) δέν λέγουσιν ό μπακάλης, άλλ' ό παντοπούλης, ούδὲ ό μανάβης, άλλ' ό δωροπούλης, ούδὲ ό πατήρας, άλλ' ό πατήρ». Και τά βάζει με τó Χατζηδάκη πού αένισγύει τούς χυδαιστάς». Σηκώθηκε κι ό κ. Π. Π. Οικονόμος (α'Αθηναϊσ, 24 'Ιουνίου) και φώνηξε πώς ποιοττό είναι τó Πρότυπο, νιατί τó ζήτημα τó λύσανε τά... Διδασκαλεϊα. Τότε μίλησε κι ό 'Ιδας μας (α'Ακρόπολη», 24 'Ιουνίου) και άπαντώντας στόν κ. Χατζηδάκη του άπόδειξε πώς αὐτά πού έγραφε για νά χτυπήση τή δημοτική, τήν ώφέλησαν έτα-έτα. Τήν έδια μέρα άπάντησε στόν κ. καθηγητή και ό κ. Ν. Καζαντζάκης (Πέτροσ Ψηλορείτης) με δυό άοθα του πού τά φιλοέτησε ή α'Εστία» (24 και 26 'Ιουνίου). 'Ο κ. Σκιας δυωσ ξανάπιασε τάρματα κι άλώνισε άγχοισ δυό μέσοε τίε α'Αθηναϊσ (26 και 28 'Ιουνίου), κομματιάζοντα τήν εγκύκλιο του «Πρότυπου Σκολειού» και τελειώνοντα με τά «Κροσβιουποσ, άνειμμπουσ» για νά γελάσουε και λίγο Του είπε δυό λόγια ή 'Ιδας στην α'Εστία» (26 'Ιουνίου), μόνο και μόνο για νά πιστοποιηθῆ πώς τώρα πια κι ό Σκιας παραδέχεται για γλώσσα τή δημοτική, και ξαναβγήκε πάλι ό Σκιας (α'Εστία», 29 'Ιουνίου) νά ύποστηρίξῃ πώς ύσοι γράφουνε δημοτικά εκχυδαίζουνε τήν καθαρύουσα, δίχως δυωσ νά πῆ και πού μιλιέται αὐτή ή καθαρύουσα, καθώσ δὲ μάς έδειξε ούτε ή α'Εστία» ποιός είναι τάχα ή δρόμοσ, όπου, λέει, «προχωρεῖ ή γλώσσα, μη ένοχλουμένη πωώς από τούε άγώνασ τών πυγμαίων τούε περι αὐτήν διεξαγομένουσ!» Είπε τῆ γνώμη του, αδια Νορβηγία», δημοσιογραφικώτατα και ό κ. 'Αριστοσ Καμπάνης (α'Ακρόπολη, 28 'Ιουνίου) : «Δυναμέθα νάπλοποιοϋμεν τήν καθαρύουσαν βαθμύδόν. Σήμερον άπορρίπτοντα τούε πολλούε άνα-

διπλασιασμούσ, αϋριον τάε πολλάε δημοτικάε» μεθαϋριον άλλουε νεκρούε τύπουσ. Και αὐτό κάμνομεν πρό πολλού οι γράφονταε, οι δημοσιογράφοι.» (Τί λόγοσ! νά δοϋμε τί λέει ό κ. Πώπ!) 'Ακουσε δυωσ ό κ. Χατζηδάκης τόν εξάψαλο από τόν κ. Κωσταντίνο Α. Βερναρδάκη (α'Αθηναϊσ, 28 'Ιουνίου) για τά γλωσσικά του τερτίπια, πού και τó πρωτοπαλήκαρο του Κόντου κάνει και τίε ιδέεσ του Δ. Βερναρδάκη πάντα κατηγορώνταε τίε παρουσιάζει για δικέσ του όποτε του άέσει και του σφερεί. Ξανάγραψε ό κ. Ν. Καζαντζάκης στην α'Ακρόπολη» (29 'Ιουνίου) για τó Ν τῆε καθαρύουσαε και για τά φαιδρογλωσσικά τῆε α'Εστίαε», και ή φλογερόσ καυγασ δέν έσταμάτησε.

Τί θα γενόμαστε μ' αὐτή τῆ ζέστη αλήθεια, άν ελειπε κ' έκεινη ή παγωνιέρα του κ. Πολύβιου Δημητρακόπουλου (Pol Arcas. «Γελωτοποιόε» κτλ.) πού δρόσειε κάθε τόσο με πεζά και έμμετρα γλωσσικά πχγωτά τίε σῆλεε του «Σκριπ» και τῆε α'Αθηναϊσ! 'Αργισε τότε και ό κ. Κλέων Κουσαβάκης ένα χρονογόρομα στόν α'Πύρρο» (30 'Ιουνίου) για τó Πρότυπο Σκολειό, τάφηκε δυωσ με συνέχεια, για νά μάε πῆ πρώτα πώς «δέν είναι κατ' αρχήν μαλλιαρόε» κ' έπειτα τί πληροφοριέε έδωκε στο φίλο του κ. Μιστριώτη για τόν κ. Α. Πάλλη και για τόν κ. Ι. Ψυχάρη, αὐτε είναι άγνότεροι πολύ αὐτοί ειε τόν πατριωτισμόν και με σθένεσ μεγαλύτεροσ, κτλ.», αλλά «φαίνεται τó εξέχασε πολύ γλήγορα ό κ. Μιστριώτηε. άλλά δέν πταίει αὐτόε, άλλ' ή Είσαγγελία. αί άρχαι του κράτουε, οι όποιοί δέν εζήτησαν ποτέ από τόν κ. Μιστριώτην νάποδείξη ό,τι γράφει, δια νά τόν τιμήσουν δια μάε άγωγῆε επί συκοφαντία και δραγθῆ τῆε εύκαιρίεε και έδη ποτε τάε φυλακάε του Σωκράτου.» Και ξανάγραψε ό κ. Σκιας στην α'Εστία» (1 'Ιουλίου) για νά δείξη σε τί ελεινή κατάσταση βρτίκονταε τά σημερινά σκολειά, και νά βγάλη τó συμπέρασμα πώς «ή βελτιώσιε τῆε μεθόδου δέν δύναται νά βελτιώση τήν κατάστασιν τών σχολειών, εάν δέν γίνη διάφοροε τῆε μέχρι τουδε ή δικίκαησιε τών σχολειών και ..ή προπαίδευσιε τών διδασκόντων». Αὐτό λέει κ' έμειε : πώς οι δασκάλοι κ' ή μέθοδό τουε φταίξανε και φταίνε.

'Όε τόσο ό κ. Γρ. Ξενοπούλοε δέν άργησε νά ξαναγλωσσολογήση. Γράφονταε για τó «Φιλολογικόν και 'Ιστορικόν Λεξικόν τῆε Ζακύνθου» πού τυπώνει ό κ. Λεωνίδεε Χ. Ζώηε, βρήκε τήν εύκαιρία νά διαλαλήση στούε άναγνώστεε τών α'Αθηνών» (2 'Ιουλίου) : «Γράφων άποκλειστικώε σχεδόν Ζακυνθινάε ήθογραφίαε, μεταχειρίζομαι, ειε τούε διαλόγουε πρό πάντων, μιαν διάλεκτον, τήν όποίαν δέν είναι πάν-

μησιν τῶν Δημοτικιστῶν», ἢ, ὅπως λέει ἡ Ζακυθινή 'Ἐπιθεώρησις», ἀνά ὑπερασπίση τὴν καθρεύουσαν» κατὰ τῶν μαλλιαρῶν.

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΠΑΛΕ ΤΑ «ΤΡΑΜΙΑ»

*Αγαπητέ μου «Νουμά»,

Είδα τὸ χρονογράφημα τοῦ κ. Ξενοπούλου ποῦ ἔλεγε πὼς ἔκουσε ἀπὸ τὸ στόμα ἑνὸς παιδιοῦ τὸν τύπο *τράματα*, εἶδα καὶ τὸ γράμμα τοῦ «Νουμά» τὸ γραμμένο ἀπάνω στὴ γνωστὴ γλωσσικὴ παρέν-
θεση τοῦ Ξενοπούλου, εἶδα χτές καὶ τὴν ἀπάντησιν τοῦ τελευταίου στὸ ἔρθρον τοῦ «Νουμά». Χωρὶς νὰ ἔχω τὴν ἀξίωσιν πὼς θὰ βαρύνῃ κάπως στὸ ζήτημα αὐτὸ τὸ ταπεινὸ μου γράμμα, καὶ πρὸ πάντων χωρὶς νὰ ἔχω σκοπὸ νὰ ὑποστηρίξω τὸ ἓνα ἢ τὸ ἄλλο ἰδιῶμα, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀλήθειαν ποῦ πρέπει νὰ μα-
θευτῇ στὴ μερικὴ αὐτῇ γλωσσικῇ περίπτωσιν, ὡς παρκαλώ νὰ προσέξετε στὶς πληροφορίες ποῦ ἐρ-
χουμαι νὰ σὰς δώσω.

Λοιπὸν: τὸ πὼς σχηματίζει ὁ λαὸς ἕναν τύπον μίαν ἀπὸ ἐκείνας τίς λέξεις ποῦ δὲν ἔχουν ἀποχτήσει ἀκόμα αὐτὸν τὸν τύπον, — ὅπως τὸν πληθυντικὸν τοῦ ξενικοῦ *τράμ* — μὴ ποῖ κανεὶς νὰ τὸ βρῇ φυσικὰ ἂν προσέξῃ στὶς πρῶτες ἀπόπειρες τοῦ λαοῦ, δηλαδὴ στὴν ἱστορίαν καθὲς μίαν τέτοιας λέξης.

Μιά τέτοια ἀπόπειρα μερικὴ — *τράματα* — λέει πὼς ἔκουσε ὁ κ. Ξενοπούλου ἀπὸ τὸ στόμα ἑνὸς παιδιοῦ. Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μὴ τὸν πιστέψουμε, ἢ νὰ υποθέσουμε πὼς εἶταν ἄκαιρο στολίδι στὸ χρονογράφημα τοῦ, ποῦ ἀναγκάστηκε ὕστερα νὰ τὸ ὑποστηρίξῃ γιὰ γλωσσικὴ θεωρίαν. Δὲν εἶναι ἔμως ἄσκημο νὰ συλλογιστῇ κανεὶς πὼς: ὅταν ὁ λόγος εἶναι γιὰ μιὰ λέξιν ποῦ λέγεται ἢ μᾶλλον περισσό-
τερο λέγεται στὸ μέρος ποῦ ὑπάρχει τὸ πρᾶγμα ποῦ τὴν ἐννοίαν τοῦ φανερώνει ἡ λέξιν — ὅπως ἡ λέξιν *τράμ* δὲν εἶναι σ' ὅλες τίς ἐπαρχίας *τράμ* — δὲν ποῖ κανεὶς εὐκόλως νὰ παρατηρήσῃ τίς ἀπόπειρες τοῦ λαοῦ, τίς ἀσθόρμητες ἀπόπειρες, ἀπὸ τοὺς ἀν-
θρώπους ποῦ μένουσιν στὸ μέρος ἐκεῖνο ὅπου καὶ τὸ πρᾶγμα. Γιατὶ ἐκεῖ πρῶτα πρῶτα ποῖ νὰ καθιε-
ρώθῃ πλεον ἕνας τύπος (στὴν Ἀθήναν καθιερώθηκε στοὺς γραμματισμένους καὶ ὑποθετῶ πὼς θὰ καθιε-
ρωθῇ καὶ στὸ λαὸν ὁ τύπος τὰ *τράμ*), ἔπειτα ἕνας τύπος ποῦ θάκουσθῇ, ὅχι ἀκόμα καθιερωμένος, ποῖ νὰ εἶναι μερικὴ ἀπόπειρα ποῦ δὲ θὰ γίνῃ ποτὲ γενικὸς τύπος, ἢ στὸ τέλος ποῖ νὰ ἀκού-
στηκε ἀπὸ κάποιον γραμματισμένον, καὶ τότε δὲν

μποροῦμε νὰ ἰδοῦμε τὴν ἀπόπειραν τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ τὴν ἐπιβολὴν τῶν γραμματισμένων.

Εἶμαι λοιπὸν τῆς ἰδέας πὼς θὰ μπορούσαμε πολὺ ἀσφαιέστερα νὰ δοῦμε τίς ἀπόπειρες τοῦ λαοῦ τίς κατωμένες ὅχι ἀπὸ ἄλλη ἐξωτερικὴν ἐπίδρασιν, παρὰ ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς γλωσσικοὺς νόμους ποῦ κλονίζουσι τὰ φωνητικὰ ὄργανα τοῦ ἀνθρώπου, ἂν ἐκάναμε τίς παρατηρήσεις μας σὲ ἀνθρώπους ποῦ ἔρ-
χονται στὴν Ἀθήναν, βλέπουσι τράμ καὶ κάνουν μόνον τοὺς τὸν τύπον αὐτόν ποῦ εἶναι ἀκόμα ὑπὸ γλωσ-
σικῆς κατεργασίας.

Ἐγὼ ἔκουσα πολλοὺς ἐπαρχιωτῆς, ὅταν μετὰ τὸ γύρισμα διηγούντι ὅσα εἶδαν. νὰ φικάνουν τὸν τύπον *τράμια*. Καὶ ἀκόμα — τοῦτο εἶναι πολὺ περισ-
σότερο ἄξιο νὰ τὸ προσέξῃ κανένας — αὐτοὶ ποῦ τοὺς ἀκούουσιν ὅταν θέλουσι νὰ ζητήσουσι καμιά λεπτομέ-
ρειαν π. χ. γιὰ τὸ *τράμ*, καὶ τοὺς ἀνγκάζῃ ὁ λό-
γος νὰ κάμουν πληθ. τὸν κάνουν προχειρῶς *τράμια*. Αὐτὸ μού φαίνεται, ἂν βεβαιωθῇ, ἔχει κάποιαν ση-
μασίαν.

Καὶ φέτος ἀκόμα ἦρθε ἕνα ἔνιψιδάκι μου στὴν Ἀθήναν ὁ χρονῶν. Ὅταν τοῦ εἶπαμε πὼς αὐτὸ τὸ
λένε *τράμ*, αὐτὸς ὅταν ἀναγκάστηκε ἐφικασε μόνον
τοῦ πληθ. *τράμια*, ἂν καὶ ἀπὸ ὅλους γύρω του ἔ-
κουγε τὰ *τράμ*. Ἴσως καὶ νὰ μὴν ἔκουγε, — τὸ ἴδιο
εἶναι.

Αὐτὰ ποῦ σὰς γράφω τὰ γράφω γιὰ τὴν ἀλή-
θειαν. Τώρα ἂν ὁ τύπος αὐτὸς *τράμια* θὰ καθιερωθῇ
ἀπὸ τὸ λαόν, αὐτὸ βέβαιον, ὅσο καὶ ἂν οἱ πληροφο-
ρίες μου εἶναι ἀληθινές, δὲν μποροῦσι νὰ τὸ βε-
βαιώσουσι.

*Απὸ τὴν Ἰτέαν, 21/6/10.

Με ἀγάπην καὶ σέβας

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
φοιτητῆς φιλολογίας

ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ

«...Ἐν τῷ γνησίῳ ἰδιώματι, δι' οὗ αἱ μητέρες ἡμῶν ἐλκύνισαν ἡμᾶς νήπια καὶ μετέδιδον εἰς τὰς ἰσχυρὰς ἡμῶν καρδίας καὶ τὰς ἀγνάς ψυχὰς τῶν πυρπολοῦστων τὰς ἰδίας αὐτῶν καρδίας καὶ ψυχὰς εὐσεβῶν καὶ φιλοπατρίδων αἰσθημάτων.» — Ἐφημ. «Δράσις» τῆς 1' ἔθους, 20 Ἰουνίου, σελ. 3 στήλη 3, δραστής ὁ κ. Μιχ. Πρεβελάκης γυ-
μνασιάρχης.

«Τὸ θεωρηκτόν... ἔχει μῆκος 150 μέτρων καὶ πλάτος 20 μέτρων, κατὰδυσιν δὲ [κάτι ἄλλο θέλει νὰ πῇ, γιὰ τὴν κατὰδυσιν θὰ πῇ βουτιά] 9 μέτρων.» — Ἐφημ. «Ἀθη-
ναί», 29 Ἰουνίου, σελ. 3 στήλη 4.

«...Πρόνοια διὰ τὴν ἀποφυγὴν προσκολλοῦσιν ἀγῶνος ἐκ τοῦ ἐποίου θα ἦτο δυνατόν νὰν ἠψώσιν στοιχεῖα ταρραχο-
ποιά». Καὶ παρακάτω: «Μήπως θὰ ἦτο ἐπιλεκτότερον

τότε δυνατόν νά ἐπεξηγῶ διὰ σημειώσεων... Ἐμπορῶ νά εἶμαι τοῦ λοιποῦ ἡσυχος, διότι δὲν συνέθεσα διηγήματα εἰς μίαν γλῶσσαν... ἢ ὅποια δὲν ἔχει Λεξικόν.» Πού νά τολμήτῃ νά πῆ στήν «Ἀθηναίαν» πῶς γράφει καὶ δημοτικά; Γίνεται Σκιαδικώτερος καὶ ἀπὸ τὸ Σκιά, γιατί ἀλλιῶς θά τὸν ἔπαυε ὁ κ. Πώπ, πού μόνο τὴν καθαρῆς λέει πῶς ξέρι γιὰ γλῶσσα. Γράφει ὁμοίως ὁ κ. Ξενόπουλος καὶ στοὺς «Καιρούς»,—γιὰ τὸ Πρότυπο πάλι ἐκεῖ ὁ λόγος,— καὶ χτυπᾷ τὸ Σκιά, ἀνεμίζοντας τὸ κυρέλι τῆς διγλώσσας. Μᾶς λέει πῶς εἶναι ἀελευμένον καὶ ἀποδεδειγμένον ὅτι ἔχομεν δύο γλώσσας· ὅτι διὰ τοὺς περισσοτέρους Ἑλλήνας μητρικὴ εἶναι ἡ δημοτικὴ· ὅτι καὶ ἡ δημοτικὴ ἔχει πλέον ἴσα τούλαχιστον δικαιώματα μὲ τὴν καθαρῆς, διότι ἔχει καὶ ἴσας τούλαχιστον ἀρετὰς. Ὁ σεβατὸς διευθυντὴς τῶν «Καιρῶν» εἰς σειράν ἄθρων εὐγλώττων τὸ ἔδειξε ἀπρὸ ὀλίγου ἐναργῶς. Καὶ κάθε ἄλλο βέβαια παρὰ μαλλιάρους εἶνε ὁ κ. Κανελλίδης! Καὶ φυσικά, ὁ κ. Ξενόπουλος δὲν εἶναι οὗτ' αὐτὸς μαλλιάρους, τελειώνοντας ὁμοίως τὸ καθαρῆς χρονολογικὸν του, ὁμολογῶν πῶς ἀπὸ εἰκοσαετίας ἡ δημοτικὴ εἶνε ἡ φιλολογικὴ γλῶσσα, σχεδὸν ἀποκλειστικῶς. Ἦ ὁ σχεδὸν αὐτὸ θά πῆ πῶς κάνει ἐξαίρεση γιὰ τὸν ἑαυτὸ τοῦ ὁ κ. Ξενόπουλος.

Νὰ ὁμοίως κ' ἓνα ἄρθρον τοῦ διευθυντῆ τῆς τριεστίνικης «Νέας Ἡμέρας», τοῦ κ. Ι. Λ. Χαλκοκονδύλη, στήν «Ἀκρόπολη» (4 Ἰουλίου). Ἄδικα τῶν ἀδικῶν ὁ Γαβριηλίδης θέλησε νάνακηρυξῆ τὸν κ. Χαλκοκονδύλη πρωτοπαλῆκαρον στὸ γλωσσικὸν κόμμα πού θά μᾶς λύσῃ στὴ Βουλὴ τὸ ζήτημα. Ὁ δημοσιογράφος τοῦ ἐξωτερικοῦ εἶναι τούλαχιστο 12 χρόνια πίσω στὰ διαβάσματα του γιὰ τὴ γλῶσσα. Οὐτε ὁ κ. Σκιάς δὲ λέει πιά τόσο ἀναχρονιστικὰ πρᾶματα, ἂν καὶ θελεῖ ὁ κ. Χ. νά τὰ δείξῃ νεωτεριστικά, μπερδεύοντάς τα μὲ ψυχικὰ ἐπαναστάσεις ἀκατὰ τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν παραδόσεων. Γ'· αὐτὸ ἴσως καὶ τῆφκε ἀσκολιστο τὸ ἄρθρον ἢ «Ἀκρόπολη».

Μὰ νὰ ἐξαφνα κ' ἡ «Ἐστία» (5 Ἰουλίου), μιλώντας γιὰ τὴ θεσιθρία πού τρῶει τοὺς τάχατε γραμματισμένους, λέει πολὺ σωστὰ πῶς οἱ Ἑλληνόπαιδες μαθαίνουνε στὰ σχολεῖα μονάχα γραμματικὴ καὶ συνταχτικὴ, δηλαδὴ ἀπολύτως τίποτε! Οὐτε τὴν γλῶσσαν τὴν Ἑλληνικὴν. Δηλαδὴ οὐτε γράμματα πρὸς ἐπιστήμην, οὐτε γράμματα πρὸς ἐργασίαν! Καὶ ρωτώντας «ἕως πότε;» βγάζει ἄλλο φετφά: «Ἐφάνη ὅτι θά προήρχετο κάποια ἀντίδρασις κατ' αὐτοῦ τοῦ συστήματος. Καὶ ἐξαφνα γεννᾶται ἄλλη ἀίρεσις, γραμματικὴ καὶ αὐτὴ, γλωσσοπλαστικὴ αὐτὴ, ἀξιοῦσα νά ἐπιβάλλῃ ἄλλου

εἶδους γραμματικὴ καὶ συνταχτικὴ εὐαγγέλια, ἀποκουκουτίνουσα καὶ ὅτο μυαλὸ ἔχει ἀπομείνει ἀθικτον ἀπὸ τὸ σχολαστικὸ γουδί.»—Φαίνεται πῶς τὸ γουδί αὐτὸ δὲν ἄφηκε ἀπείραχτο οὔτε τοῦ ἀρθρογράφου τὸ μυαλὸ, γιατί ἀλλιῶς δὲ θῆγγραφε οὔτε θὰ ὑποστήριζε γιὰ φυσικὴ γλῶσσα τὴν καρικατούρα τῆς μιχτῆς του—καρικατούρα στολισμένη μ' ὅλα τὰ σκλαστικὰ λιλιὰ τῆς ἀφύσικης καθαρῆς. Καὶ οὔτε θὰ ξεχνούσε πῶς καθε γλῶσσά ἔχει τοὺς φυσικοὺς τῆς κανόνες, καὶ τοὺς φυσικοὺς αὐτοὺς κανόνες πρέπει νά μαθαίνουνε στὸ σχολεῖο τὰ παιδιὰ γιὰ νά μποροῦνε καὶ νὰ τὴ γράφουνε φυσικὰ ὅπως τὴ μιλοῦνε—πρᾶμα πού δὲν τόμαθε ὁ κ. ἀρθρογράφος μὲ τὴν ἀφύσικη γραμματικὴ καὶ τὸ ἀφύσικον συνταχτικὸν του.

Καὶ γιὰ νά τελειώνουμε, παίρουμε ἀπὸ τὴν «Ἑλλάδα» (4 Ἰουλίου) τοῦ κ. Σ. Ποταμιάνου, τὰ νόστιμα τούτα ἐνὸς «Παραστικῶν»:

«Ἀκουμὴ ἐξακολουθεῖ ἡ συζήτησις περὶ τοῦ Προτύπου Δημοτικοῦ Σχολείου. Τοῦ στρατοπέδου τῶν ψυχαιστών προέστατο εἰς αὐτὴν τὴν μάχην ὁ Ἰδας, ὁ υἱὸς τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Δραγοῦμη. Εἶναι ὁ μόνος νέος, ὁ ὁποῖος δικαιολογεῖται νά εἶναι δημοτικιστῆς. Ὁ πατήρ του, θελων νά ὀνομάσῃ κἄποτε τὴν ἡμερὶδα «Ἀθηναίαν» ἔγραψε τὰ ἐξῆς: «Ἐφημερίς ὀμώνυμος τῆς πρωτεύουσας τοῦ Κράτους». Δίκαιον λοιπὸν ἔχει ὁ υἱὸς νά ὀμιλῇ ὅλα τὰ εἶδη τῆς γλώσσας, πλην τῆς καθαρῆς.»

Καὶ παρακάτω:

«Ἐπὶ ἐπιτὰ ἐτῶν οἱ φοιτηταὶ ἐπῆγαν νά κἄψουν τὸ «Βασιλικόν», διότι ἐπαίξετο μετὰφρασις τῆς «Ὀρεστείας». Τὴν παρελθούσαν ἐβδομαδὰ ὁ «Σύνδεσμος τῶν Φοιτητῶν» ἔδιδε πρᾶστασιν μὲ τὴν «Ἰφιγένειαν ἐν Ταύροις» κατὰ μετὰφρασιν τοῦ ψυχαικωτέρου τοῦ Ψυχάρη, τοῦ Κώστα Χ[ν]τζοπούλου.

«Ὁ τέμπορα, ὁ μόρες!»

ΣΤΗ ΖΑΚΥΘΟ. — Ἐπιδημία ἀπὸ συλλόγους ἐπεσε στὴ Ζάκυνθο. Ἰδρύθηκε κοντὰ στοὺς ἄλλους κ' ἓνας Πανελλήνιος Φιλολογικὸς Σύνδεσμος. Διοικητικὴ του ἐπιτροπὴ οἱ κκ. Γ. Δ. Στραβοπόδης, σπουδαστῆς τῆς Νομικῆς, «ὡς προεδρεύων», καὶ Ἄνδρ. Ι. Κοντόπουλος καὶ Νικόλ. Γ. Μελισσηνός· ταμίαις Γεώρ. Μ. Βούλγαρης, γραμματέας Ι. Π. Ἰατριδῆς. «Μετὰ τὰς ἀρχαιερείας, γράφει τὸ Πατρινὸ «Σέλας» (3 Ἰουλίου) ὠμίλησαν ἐνθαρρύνοντες τὴν ἐπιτροπὴν καὶ ἐξἄροντες τὸν σκοπὸν αὐτῆς οἱ κκ. Ἄνδρ. Μαρτζώκης, Σπυρ. Δ. Βιάζης καὶ Δ. Κυπριώτης». Θέλετε τώρα νά μάθετε καὶ τί σκοπὸν ἔχει ὁ Πανελλήνιος Φιλολογικὸς; Ἐτὴν καταπολέ-

λώσουμε τὴν ἀνάγκη. Εἶναι καμωμένη καὶ ἡ συμφωνία γιὰ 150 ἑκατομμύρια τῶλον. Κάλεσε καὶ τὰ Ἐλευθέρια, καὶ πῆρε τὸ πρῶτο βραβεῖο τους ἓνα παιδί Πατρινό, ὁ Χ. Γεωργίου. Γενήκην καὶ στρατιωτικοὶ προβιβασμοί: 198 ἀνώτεροι ἀξιωματικοί, 218 κατώτεροι καὶ 76 ἀνθυπασπιστές. Ἀρχίσανε πυρκαϊές στὰ δαση, σὰν κάθε καλοκαίρι. Ἀπεργήσανε γιὰ μιὰ βραδυὰ τὰ τράμικ τῆς Ἀθήνας. 80 Κεφαλλονίτες ἐφεδρὸι ποὺ ὑπηρετούσανε στὴν Κέρκυρα, πιάσαν ἓνα βαπόρι καὶ φύγανε γιὰ τὴν πατρίδα τους, γιατί ἔτσι θέλανε. Πιαστήκανε συναμεταξύ τους τὰ Διοικητικὰ Συμβούλια τῶν Συντεχνιῶν, - ὁ λόγος ποιούς νάνακηρύζουσε ὑποψήφιους γιὰ τὴν Ἐθνοσυνέλευση μέσα στοὺς ὑποψήφιους τους ξεχωρίσαμε καὶ τὰ ὀνόματα τῶν κκ. Καζαζῆ καὶ Μιστριώτη. Διορίστηκε διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας Ἀθηνῶν ὁ κ. Ζυμπρακάκης. Γίνανε προξενικὲς μεταβολές. Διορίστηκε πρέσβεις: οἱ κκ. Γ. Στρέϊτ στὴ Βιέννα, Γ. Γεννάδιος στὴ Λόντρα καὶ Α. Ρωμάνος στὸ Παρίσι. Πρόκειται νὰ γίνῃ ἐκκαθάριση καὶ στὸ Πανεπιστήμιο, καὶ πολὺς λόγος γίνεται ἂν πρέπη ὁ Βασιλιάς μας νὰ πάῃ νὰ κἀνῃ λουτρὰ στὴν Εὐρώπη.

Ἄ! λίγο ἔλειψε νὰ τὸ ξεχάσω. Βγήκε λόγος στὴ Βιέννα πὼς ὑπάρχει μυστικὴ συνωμοσία νὰ ἐνωθοῦνε σ' ἓνα βασιλεῖο Ἑλλάδα καὶ Ἰταλία. Ὡς τόσο οἱ Μαυροβουνιώτες ἐτοιμαζονται νάνακηρύξουν τὴν Ἡγεμονία τους βασιλεῖο. Καὶ γίνανε δύο ἀξία προσοχῆς συνέδρια, τὸ ἓνα Σλαβικὸ στὴ Σόφια, καὶ τ' ἄλλο Βαλκανικὸ στὴ Λόντρα.

ΑΘΗΝΙΩΓΗΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ἄπο τις Βαλιώτικες φημερίδες μαθαίνουμε πὼς ὁ κ. Νέης ἔστησε τὰ χαρῆμα του τοὺς Θεσσαλικὸς κάμπους καὶ ἀρχίνας νὰ φέλνει τις Θεσσαλικὲς καλλονές. Ἔτσι ὁ κ. Καλλονέης, νὰν τὸ ποῦμε, ἀποῦ ἔφλητε μὲ τις Ἀθίδες, παράλαβε τις Θεσσαλιωτοπούλες—κ' ἔχει ὁ Θεός.

— Κάποιος φίλος μὲ τὴν ὑπογραφή «Γαβ-γάβ» καὶ μὲ τὸν τίτλο «Ἐντάφιον ἐπίγραμμα τοῦ Κίμωνα Μιχαηλίδου», μᾶς ἔστειλε τοὺς ἀκόλουθους στίχους:

Σοφὸς μεγάλος κείτεται, ποὺ τῆς μιχτῆς ἡ λοζα
καὶ τὸ γυαλιστερό χαρτί τοῦ χάρισαν τὴ δόξα.

Μὲ λυγισμένα γόνατα πατοῦσε μὲς στὴν πῆταΝ
καὶ ὅταν εἶταν ζωντανὸς σὰν πεθαμένος εἶταν.

— Τὸ ἐπίγραμμα αὐτὸ θὰ γράφτηκε, φαίνεται, ἀπ' ἀφορμὴ τῆς δῆλωσης ποὺ δημοσιεύτηκε στὰ «Παναθηναϊα»: «Ὁ Μιχαηλίδης βαδίζει τὸν δρόμον του καὶ ἄε γαυρίζουν γύρω του».

— Τῆλλο φύλλο τοῦ «Νουμά» θὰ βγεῖ στις 25 τοῦ Ἀλωνάρη, δηλ. ὑστερ' ἀπὸ δεκαπέντε μέρες.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Α. Μπουχ. στὸν Πειραιᾶ. Σοῦ στείλαμε τὰ φύλλα. Ἡ συντρομὴ ὅμως πλερώνεται μπροστά.—κ. Θ. Π. στὴν Πάτρα. Δὲν τὸ δημοσιεύουμε. Ἄν ὁ νομάρχης σας, τηλεγραφώντας στὸν κ. Ἄριστ. Προβελέγγιο, τὸν τιτοφόρησε «Ἐθνικὸν ποιητὴν», δὲ χάλασε ὁ κόσμος. Νομάρχης εἶναι καὶ μπορεῖ νὰ διορίζει καὶ ἀγροφύλακες κ' ἔθνικοὺς ποιητὲς καὶ ὅ,τι θέλει. Τὰ παράπονά σου λοιπὸν κάμε τα στὸ Δήμαρχο καὶ ὄχι σὰ μᾶς.—κκ. Α. Β. στὸν Πύργο, Γέλη στὴν Ἀμοργό, Τ. Χ. στὴν Πόλη. Τὰ λάβαμε θὰ μοῦνε εἰς κατοπινὰ φύλλα. Βλέπετε τί γίνεται.—κ. Α. Ἐφτ. Τὸ βάλανε φημερίδες καὶ περιοδικὰ ἐδῶ καὶ τρεῖς μῆνες.—κ. Γ. Μοι. στὴ Βοηθ. Λάβαμε τὴ συντρομὴ τοῦ 910 κ' εὐχαριστοῦμε. Τὸ βιβλίον τὸ στείλαμε.—κ. Περδ. στὴ Λευκάδα. Λάβαμε τὴ συντρομὴ—κ. Κ. Ἀργ. στὸ Ἀϊντίνι. Στὸν κ. Ὀλυμ. στέλνεται τὸ φύλλον ταχτικά. «Ὁν. τοῦ Γ.» δὲν ἔχουμε.—κ. Κοντ. στὸ Μόναχο. Θὰ δημοσιευτεῖ, ἴσως στὸ ἄλλο φύλλον. Δὲ μουχλιάζει καὶ μὴ φοβάται.

Πρὸς τοὺς κ. κ. ὑδρολίπτας τῆς πόλεως Ἀθηνῶν

Παρακαλοῦνται οἱ τυχόν καθυστεροῦντες τὸ ἀντίτιμον τοῦ ὕδατος τοῦ ληξάντος ἔτους 1909 ὅπως προσέλθωσιν ἐντὸς ὀκτώ ἡμερῶν εἰς τὸ Δημοτικὸν Ταμεῖον καὶ καταβάλωσιν αὐτό. Ἐπίσης δὲ καθίσταται γνωστὸν ὅτι ἤρχισεν ἡ πληρωμὴ τοῦ ἀντίτιμου διὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος 1910, παρακαλοῦνται δὲ οἱ κ. κ. ὑδρολίπται ὅπως προσέλθωσιν καὶ καταβάλωσιν αὐτό.

Ἐν Ἀθήναις, 10 Ἰουλίου 1910.

(Ἐκ τοῦ ὑδρολυικοῦ τμήματος τοῦ Δήμου Ἀθηναίων)

Ἐπὶ τὴν Ἑψηλὴν προεδρίαν τῆς Α. Μ.
τοῦ Βασιλέως

Ἡ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ. Εἰδικαὶ σχολαὶ ἀνωτέρων τεχνικῶν σπουδῶν: ΕΜΠΟΡΙΚΗ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ, ΓΕΩΡΓΙΚΗ, ΜΗΧΑΝΟΥΡΓΙΚΗ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ. Φοίτησις διετής. Γίνονται δεκταὶ καὶ μαθήτριοι. Ἐγγραφαὶ ἀπὸ τῆς 20 Αὐγούστου. Μαθήματα ἀπὸ τῆς 15 Σεπτεμβρίου. Γραφεῖα Ἀκαδημίας καὶ Δελτίου ἐπὶ τῆς πλατείας Κάνιγγος. Τὰ διδάκτρα ἠλαττώθησαν εἰς τὸ 1/3 σχεδόν, πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν τεχνικῶν σπουδῶν. Ὁδηγὸς παρέχεται δωρεὰν τῶν αἰτούντων.

νά **ὑφίστατο** εἰσέτι ὁ «Στρατιωτικὸς Σύνδεσμος» καὶ νά ἐκράτει ἡ Ἐπαναστάσις...» Καὶ παρακάτω : «Δημοσιεύομεν ἐπιστολὴν ἐνὸς τῶν ὑπὸ πῆξαν ἐποψίν ἀνεξαρτήτων δημάδων τοῦ Κράτους καὶ τὸν κατέχοντά ἐν τῇ μεθόδῳ τῆς δημοτικῆς ἐργασίας μίαν ἀπὸ τὰς πρώτας θέσεις.»—**Ἰδία ἐφημ.** σελ. 1, στήλες 1 καὶ 3.

Ἐναγινώσκω διὰ εἰς τοὺς (=αὐκ, ἀπὸ τοὺς θέλει νά πῆ) δοκίμους τῆς Σχολῆς οἱ κατήγηται ἐζήτησαν τὸ πρόγραμμα τῶν μεταρρυθμίσεων.—**Ἐφημ.** «Σκρίπτ», 23 Ἰουνίου, σελ. 1, στήλη 5.

Κάποιος χωρικός καβάλλα εἰς ἓνα ὑπομονητικὸν Σάν-τσον (ἀκουστὰ τὸν εἶχε ὁ φίλος τὸ Σάντσο, καὶ τὸν πῆρε γιὰ γαϊδαρο).—**Ἰδία ἐφημερίδα**, 27 Ἰουνίου, σελ. 1, στήλη 5.

ΑΘΗΝΙΩΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

(Σ' ἓνα φίλο, σὰ ξένα)

Ἀθήνα, 8 τοῦ Ἀλωνάρη.

Πόσα πράματα, καὶ πρέπει νά σοῦ τὰ πῶ σὲ λίγες ἀράδες! Καὶ πρῶτα γιὰ τὸ Κρητικόν. Θὰ ξέρης ἀπὸ τὰ τηλεγραφήματα τὸ ἀποτέλεσμα. Δῆλωσε ἡ Ἀντιπολίτευσις πὼς εἶναι λεύτερη ἢ Κυβέρνησις τοῦ Βενιζέλου, «ἄτε πλειονοψηφούσα», νά δηλώσῃ ὅ,τι θέλει στοὺς Προξένους. Πρότεινε πάλε ὁ Βενιζέλος νά γίνῃ μιχτὴ Κυβέρνησις μὲ πρόεδρο τὸ Μιχελιδάκη, γιὰ νά μὴ φανῆ κομματοφαγωμένη ἢ Κρήτη,—μὰ τιποτα. Στις 25 τοῦ Θεριστῆ ἦρθε τὸ τηλεγράφο, πὼς θὰ κάμουν οἱ ξένοι πάλι στρατιωτικὴ κατοχὴ καὶ μαζί κατοχὴ σὰ τελωνεῖα. Κ' ἔτσι ἔγινε στις 26 συνεδρίασις τῆς Κρητικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ἡ Ἀντιπολίτευσις δὲν πῆγε, καὶ μὲ ψήφους 55 ὑπὲρ καὶ 4 κατὰ ψηφίστηκε νάπαντήσῃ τὸ Ἐχτελεστικόν πὼς ὁ τόπος θὰ συμμορφωθῇ μὲ τὴ θέλησιν τῶν Προστατῶν του, κάνει ὅμως ἐπιφύλαξιν γιὰ τὴ χρῆσιν τοῦ διπλωματικοῦ ὄρου ἀτὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα». Ἐτσι φύγαν οἱ πληρεξούσιοι γιὰ νά ξαναμαζευτοῦνε πάλε σὰ Χανιά μετὰ 4 μῆνες. Ἀπὸ τότε ἡσυχία στὴν Κρήτη. Προχτὲς φύγαν ἀπὸ τὰ νερά της καὶ τὰ παραπανιστὰ ξένα καράβια. Καὶ μονάχα ἡ φιλενάδα μας ἡ Τουρκία δὲ σύχασε. Γύρεψε καὶ λόγο ἀπὸ Ἑλλάδα κ' Ἐυρώπη, γιὰ νά πῆ ὁ Βασιλιάς μας τὸν καλὸν λόγο νά εἰρηνεψῇ τὸ νησί! Ἀπάντησαν ὅμως οἱ ξένοι πὼς ἐγκρίνουν τὴν ἑλληνικὴ ἐνέργεια, κ' ἔτσι δὲ δόθηκε ἀφορμὴ γιὰ πόλεμον, ποὺ τονε βλέπανε στῶνερό τους μερικὲς ἐφημερίδες ἐδῶ καὶ στὴν Πόλη. Φαντάσου ποὺ εἶδαν οἱ Τούρκοι καὶ καράβια δικὰ μας στὴ Χιὸ καὶ στὴ Σμύρνη! Ἐγείνε κ' ἓνα μικροπεσιόδιο σὰ θεσσαλικὰ σύνορα. Κ' οἱ Δυνάμεις πάντα λένε πὼς εἶναι ὁ καιρὸς ἀκατάλληλος γιὰ

νά δοθῇ ὀριστικὴ λύσις. Τώρα κι ὁ Βενιζέλος θὰ πάη στὴν Αἰδηψό, νά δῆ τὴν ὑγεία του, ἀφοῦ σ' ἐκαίνο τὸν ἀγῶνα ἔδειξε παλε πόσο δίκαια τὸν τιμοῦνε δικοὶ μας καὶ ξένοι.

Μὰ τὸ τούρκικο πάθος δὲ μερώνει εὐκολα. Εἶναι κι ἄλλες ἀφορμές. Τὸ μπουκοτάρισμα πάει νά χρονίσῃ, μ' ὅλες τὶς σύστασεις ποὺ κάνουν οἱ Πρέσβεις. Στὴ Σμύρνη εἶπαν οἱ Τούρκοι πὼς ἔπρεπε καταστήματα, ραγιαδικὰ καὶ ξένα, νά διώξουνε καθε Ἑλληνορωμιὸ ὑπαλληλο. Καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸ ζήτημα, γιὰ τὶς ἐκκλησιὰς τῆς Μακεδονίας, εἶναι στὴ φούρα του. Δώσανε κι ὅλα οἱ Τούρκοι 7 δικεὶς μας ἐκκλησιὰς στοὺς Ρουμανοὺς τῆς Φλωρίνας. Μπόρεσε τέλος κι ὁ Πατριάρχης νά δῆ τὸ Σουλτάνο καὶ νά κούσῃ λόγια παρηγορίας, πὼς δὲ μπορεῖ νάλλαξῇ ὁ νόμος, μα θα βρεθῇ τρόπος νά μαλακώσουνε τὰ ποτελέσματά του. Κ' ἐνῶ κάνανε οἱ δικοὶ μας συλλήλητήρια σὰ μεγάλα κέντρα (στὸ Μοναστήρι μαλιστα καὶ χτυπηθήκανε μὲ τοὺς ζαπτιέδες), οἱ Πατριαρχικοὶ παίρναν τὴ μεγάλη ἀπόφασις νά καλέσουνε Τοπικὴ Σύνοδο καὶ ὕστερα καὶ λαϊκὴ Ἐθνοσυνέλευσις ἀπ' ὅλον τὸν Ἑλληνισμό νά παρκετηθῶνε ὅλοι οἱ Δεσποτάδες νά ζητήσουνε καὶ τὴν ἐπέμβασι τῶν Δυνάμεων. Ἡ Ρωσικὴ φάνηκε πὼς ὑποστηρίζει τὸ Πατριαρχεῖο, κ' ἡ Πύλη κανε τὴν ὑποχωρητικὴ τώρα, δὲν ἐπιμένει στὴν ἀμεση ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου, προτείνει καὶ νά ξαναχτίσῃ αὐτὴ ἐκκλησιὰς γιὰ τοὺς δικούς μας· ἀπαιτεῖ ὅμως νάπολυθοῦν ἀπὸ τὰ ρωμαϊκὰ σκολεῖα οἱ δασκάλοι, ὅσοι εἶναι Ἕλληνες ὑπήκοοι.

Ὡς τόσο καὶ τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Τουρκίας δὲν εἶναι ρόδινα. Στὴν Ἀλβανία ἡ ἐπαναστάσις χρόνισε· στὸ Δέλβινο ἀδερφοποιήθηκαν Χριστιανοὶ καὶ Μουσουλμάνοι· στὴν Πόλη συνωμοσίες ἀπὸ τοὺς ἀντιδραστικούς· ἄλλαξε κι ὁ Σεχουλισλαμῆς γιὰ τὴν εἶπε στὸ Σουλτάνο πὼς οἱ Νεότουρκοι θέλουνε σῶνε καὶ καλὰ πόλεμον μὲ τὴν Ἑλλάδα· οἱ Χαφιέδες, Νεότουρκοι τώρα· στρατὸς τούρκικος σιγὰ σιγὰ μαζεύεται σὰ σύνορά μας· ὀχυρώνονται τὰ Πέντε Πηγάδια· σὰ Σκόπια κοντὰ οἱ Βούλγαροι ἀρνῆθηκαν νά παραδώσουν τὰ ὅπλα στὴν τούρκικη τὴν ἀστυνομία κ' ἐπῆραν τὰ βουνά· ὁ Βεζύρης ἐτοιμάζεται γιὰ ταξίδι στὶς εὐρωπαϊκὲς αὐλές, μὲ σκοπὸ τὴν Κρήτη· κ' οἱ Γάλλοι λένε νά δανείσουνε τοὺς Τούρκους 250 ἑκατομμύρια φράγκα, παίρνοντας γιὰ μπαξίσι τὴν ἀνανέωσις τοῦ προνόμιου γιὰ τὰ καπνὰ καὶ ἄλλα.

Πήραμε ὅμως κ' ἐμεῖς οἱ λεύτεροι Ἕλληνες ἐξωτερικὸ δάνειον,—τί θαρρεῖς; Γιὰ τὴν ὄρα 50 ἑκατομμύρια ὀνομαστικὰ σὰ 84%, δηλαδὴ, βγάζοντας καὶ τὶς μεσιτεῖες, 40 πραγματικὰ, νά μπα-